

Research Paper

A Meta-Synthesis of Corruption Mechanisms in Iranian Football: Based on Sociological Approach

Seyedeh Zahra Mirzamani¹ , Shahram Shafiee^{2*} , Mohamad Mahdi Rahmati³

Received: Jun 00, 0000

Revised: Aug 00, 0000

Accepted: Aug 00, 0000

ABSTRACT

Objective: This study aims to conduct a meta-synthesis of the mechanisms of corruption in Iranian football based on a sociological approach.

Methodology: Employing a qualitative approach, this study followed Sandelowski and Barroso's (2007) meta-synthesis framework. Data were derived from 29 peer-reviewed scientific articles published between 2015 and 2025, identified through a systematic search of reputable Persian-language (n=23) and English-language (n=6) databases. Thematic coding was employed for data analysis.

Results: Based on the data analysis, the mechanisms of corruption in sport were identified and classified into 63 initial codes, 21 sub-themes, and 6 overarching themes, including structural and governance deficiencies, an opaque and rentier economy, a corruption-prone culture and unhealthy norms, an inefficient legal and judicial system, informal and relationship-based networks, and international factors and globalization.

Conclusion: In light of the findings, corruption in Iranian football stems from dysfunctional governance frameworks, a rent-seeking economy, and a culture of informal relations. Unless these deeply embedded institutional and cultural vicious cycles are rectified, intermittent and individual-level enforcement actions will prove futile. Lasting reform can only be achieved through institutional reconstruction, full transparency, and the substitution of informal patronage networks with genuine merit-based systems.

Keywords: Systemic corruption, corruption in sport, dysfunctional governance, rentier economy, institutional transformation.

1. Ph.D Student in Sport Management, Department of Sport Management, Faculty of Sports Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran
2. Associate Professor of Sport Management, Department of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran. (Corresponding author)
3. Associate Professor of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran.

* Corresponding author's e-mail address: shafiee_shahram@guilan.ac.ir

Cite this article: Mirzamani, S.Z., Shafiee, Sh., & Rahmati, M.M. (In Press). A Meta-Synthesis of Corruption Mechanisms in Iranian Football: Based on Sociological Approach. *Journal of Sport Management and Development*, ??? (??), ???-??.

DOI: <https://doi.org/????????????????>

Extended Abstract

Introduction and State of Problem

Sport today functions as a social institution with cultural, political, and economic significance (Aliverdinia et al., 2016). In Iran, football has become central to collective identity and social capital, yet its growing importance has facilitated corruption (Najafi et al., 2020). Sociologically, corruption represents not individual deviance but the disconnect between formal norms and informal rules institutionalized within social structures (Mansouri et al., 2022). This paradox enables personal interests to supersede fair competition. Previous studies have identified structural, economic, and cultural factors separately, but a comprehensive analysis of how these factors interact systematically remains lacking. This study adopts a sociological approach to examine the precise mechanisms through which power relations, unequal capital distribution, and cultural permissiveness actively reproduce corruption in Iranian football, addressing the gap between fragmented findings and the need for an integrated theoretical framework.

Methodology

This qualitative study employed the meta-synthesis method of Sandelowski & Barroso (2007), which integrates findings from multiple studies to generate comprehensive interpretive insights. The seven-stage methodology included: formulating research questions, systematic literature review, article selection, data extraction, analysis and synthesis, quality control, and presenting findings. Data were collected through systematic searches of Persian databases (SID, Magiran, Noormags) and international databases (Google Scholar, Scopus, Web of Science) using keywords including "structural corruption in sport," "corruption mechanisms in football," and "sociology of sports corruption. In the initial search, 178 articles were identified for analysis and inclusion in the review. After removing 101 articles based on title screening, 77 articles remained. Subsequently, 32 of these 77 articles were excluded from the analysis process due to abstract screening. From the remaining 45 articles, after full-text content review, a further 9 articles were removed from the analysis process. Additionally, of the 36 remaining articles, 7 were excluded due to quality assessment. Ultimately, 29 articles were found to meet the relevant criteria and were included for analysis in this systematic review. Data analysis employed thematic content analysis. Selected sources were reviewed multiple times, and key findings were extracted using a researcher-developed checklist capturing authors, publication years, and essential analytical findings. Through iterative examination, codes relevant to key concepts emerged, forming sub-themes subsequently categorized under broader thematic groupings. The tool was implemented by having two researchers independently rate each of the 10 questions for every article on a scale from 0 (not approved) to 2 (fully approved). Aggregated scores were then calculated for each article. Of the articles that underwent quality assessment after initial screening, 29 achieved the minimum required score of 15 out of 20, indicating desirable methodological and content quality. Inter-rater reliability was assessed using Cohen's Kappa, yielding a value of 0.71, which signifies a high and acceptable level of agreement between the two evaluators. Furthermore, the synthesized findings were cross-validated against models and results from similar reputable studies in the field, confirming their external credibility.

Results

The analysis identified 63 initial codes, 21 sub-themes, and six main themes characterizing corruption mechanisms in Iranian football.

Structural and governance weaknesses comprised four sub-themes. Dysfunctional governance manifested through centralized non-transparent decision-making in the federation and ministry, absence of sustainable anti-corruption strategies, and lack of genuine institutional independence from government. Political influence appeared through appointment of unqualified managers based on political relationships, using sports positions for power networking, and directing football toward political objectives. Weak supervisory institutions included superficial contract monitoring, absence of independent oversight mechanisms, and failure to pursue violations. Transparency deficits involved financial confidentiality, non-publication of performance reports, and absence of clear complaint mechanisms.

Opaque and rentier economy encompassed four sub-themes. Government-dependent economy manifested through unsupervised allocation of public funds, using sport for money laundering, and lack of professional revenue generation. Brokerage networks included control of player transfers by powerful agents, receipt of hidden commissions, and influencing matches for betting networks. Financial corruption involved fictitious agreements with inflated amounts, under-the-table payments, and wage violations. Structural conflict of interest appeared through combining managerial roles, using insider information for personal gain, and prioritizing group interests.

Corruption-prone culture and unhealthy norms included four sub-themes. Normalization of corruption manifested through perception of rent as normal, prioritization of personal relationships, and public distrust in the rule of law. The dual role of media involved self-censorship, participation in extortion, and use of affiliated media for biased coverage. Superstitious practices appeared through magic to influence matches and erosion of professional logic. Weak professional ethics education included absence of mandatory ethics courses and neglect of cultivating anti-corruption conscience.

Inefficiency of legal and judicial system comprised three sub-themes. Incomplete laws manifested through legal gaps and non-deterrent penalties. Weak judicial pursuit involved prolonged handling of cases and political pressures to halt proceedings. Absence of independent sports judicial institutions appeared through lack of impartial disciplinary courts and dependency on governmental structures.

Informal and relationship-based networks included three sub-themes. Influential groups manifested through closed managerial circles and employment based on loyalty. Corruption in refereeing involved collusion to predetermine results and influencing referees through financial networks. Corruption in transfers included bribery for player transfers and influence peddling for dismissing specific personnel.

International factors and globalization encompassed three sub-themes. Susceptibility to global corruption involved modeling corruption methods from other leagues and entry of international betting networks. Institutional isolation manifested through limited professional interaction due to political reasons and absence of obligation to comply with international standards. Transmission of unhealthy sports cultures involved imitation of non-native patterns without regulatory infrastructure and the impact of the unhealthy global competition environment on intensifying domestic corruption.

Discussion and Conclusion

Findings demonstrate that corruption in Iranian football functions as an institutionalized systemic phenomenon wherein dysfunctional social, economic, and political structures produce and justify corrupt practices. At its core, politicized governance lacking independent supervision creates foundations for corruption. This patrimonial governance pattern transforms public institutions into private domains of specific groups, undermining rational frameworks necessary for professional football management. Appointing managers based on political loyalty rather than competence converts football from autonomous field to instrumental arena serving power networks and rent distribution. Economically, a rentier system dependent on government resources intensifies financial corruption opportunities. Powerful brokerage networks controlling player transfers represent informal shadow markets where personal relationships become commodities destroying professional ethics. Unrealistic contracts reflect normalized deviance within organizational subcultures where intra-group mechanisms justify illegal behaviors protecting network interests. Structural conflict of interest consolidates managerial oligarchy prioritizing group over public welfare, rendering accountability impossible. This economic structure internally corrupts football while promoting rent-seeking values throughout society.

Macro-level factor interaction consolidates corruption-prone culture at meso-level, marginalizing meritocracy and professional ethics while normalizing personal relationships. These norms facilitate informal power network persistence controlling affairs through closed loyalty-based circles. A weak legal framework surrounds all levels, incapable of containing corruption while creating immunity for the powerful. Incomplete laws create anomic conditions where permitted-prohibited boundaries remain unclear, keeping rule violation costs extremely. Absent independent sports judicial institutions reflects sports integration into state bureaucracy, eliminating horizontal social control and public oversight possibilities. Internationally, interactions perpetuate this vicious cycle. Sport globalization facilitates corruption transfer, with sophisticated FIFA bribery methods reproduced as domestic models. Political isolation creates paradoxical mechanisms: shielding systems from effective international oversight while driving domestic actors toward unhealthy global pattern imitation without necessary regulatory infrastructure. Unhealthy global competition focused on rapid profitability intensifies domestic negative competition, redefining sporting values under commercial logic. From this perspective, sports corruption represents not isolated criminal acts but logical outcomes of unhealthy socio-economic systems where power relations and cultural patterns render corrupt behaviors inevitable. Therefore, effective solutions require not individual interventions but institutional reconstruction, power distribution transformation, and organizational culture reform across all levels. Sustainable solutions demand transparent systems for publishing all contracts, independent monitoring institutions, meritocratic appointments, gradual elimination of government subsidies favoring professional revenue generation through transparent investment, and professional ethics education for all stakeholders from youth to senior management. Until these institutional reforms occur, superficial anti-corruption efforts will remain futile. Creating mandatory transparent platforms publishing all federation and club contracts, financial statements, and decisions represents essential first step. Establishing independent bodies monitoring sports violations with judicial, civil society, and media representatives prevents

power concentration and unaddressed violations. Meritocratic management appointment systems and gradual transition from government subsidies toward professional revenue generation through transparent investment destabilize rentier economic foundations. Professional ethics and sports rights education programs for all stakeholders from youth to senior management contribute to long-term cultural transformation.

Originality/Value

By providing a systematic and root-cause analysis of corruption in Iranian football, this study paints a multidimensional picture of the complex interactions of structural weaknesses, rentier economics, unhealthy cultural norms, and inefficient judicial systems. Its value lies in going beyond superficial reports and providing a detailed roadmap for understanding the hidden mechanisms of corruption that can serve as a basis for reforming policymaking and promoting transparency. By simultaneously identifying domestic and international factors, this research provides managers and researchers with a local and practical framework for a targeted fight against corruption.

Research Limitations/Implications

According to the findings of this study, the main limitation of the present study is the lack of access to confidential and non-public information and documents related to macro-decision-making, financial contracts, and legal cases, which could have made the analysis more objective and documented. Also, focusing on existing documents and not interviewing some key actors and decision-makers may not have fully revealed the hidden dimensions of informal networks and the internal logic of actions.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All research activities complied with ethical standards.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

Funding During the preparation of this meta-synthesis study, the author(s) utilized generative AI tools to assist in conducting a more comprehensive and precise literature search. These tools helped optimize search strategies and identify relevant keywords across databases. After using this tool, the author(s) reviewed and verified all search results and extracted data thoroughly and take full

Funding

This research did not receive any domestic or foreign funding. All costs associated with the study were covered by the authors.

Authors' contribution

The authors contributed equally to the research design, data collection, analysis, and preparation of the article.

Conflict of interest

The authors declare that there are no conflicts of interest in relation to this research. No financial or personal relationships influenced the design or findings of the study.

Acknowledgments

We sincerely appreciate our esteemed colleagues who assisted us with their careful attention and scientific commitment in the screening process, assessing the quality of the articles, analyzing the findings, and validating the results of this meta-synthesis study.

References

- Aliverdina, A., Rahmati, M.M., Kabiri, S., & Shadmanfaat, S.M. (2016). Explaining sports betting among university students in Rasht from the perspective of Akers' social learning theory. *Strategy for Culture*, 35, 115–148. [Link] [In Persian]
- Mansouri, H., Boroujerdi, S.S., Dickson, G., & Norozi Seyed Hosseini, R. (2022). The corruption formation process in Iranian Football. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 94(1), 1-10. [https://doi.org/2010.2478/-2022-0001] [In Persian]
- Najafi, M., Hami, M., Shojaei, V., & Bagherian Farahabadi, M. (2020). Identifying and Analyzing Factors Affecting Financial Corruption in the Iranian Sports Industry (Qualitative Approach). *Applied Research of Sport Management*, 9(1), 119-134. [https://doi.org/10.30473/arsm.2020.7138] [In Persian]

Under Review

فرا ترکیب سازوکارهای فساد در فوتبال ایران با رویکرد جامعه شناختی

سیده زهرا میرزمانی^۱، شهرام شفیی^{۲*}، محمد مهدی رحمتی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۰۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۰۴

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، فرا ترکیب سازوکارهای فساد در فوتبال ایران با رویکرد جامعه شناختی بود. **روش‌شناسی:** این مطالعه با رویکرد کیفی و روش فرا ترکیب سندلوسکی و بروسو (۲۰۰۷) انجام شده است. داده‌ها از میان ۲۹ مقاله علمی منتخب، منتشر شده در فاصله سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵، با جست‌وجوی نظام‌مند در پایگاه‌های معتبر فارسی (۲۳ مقاله) و انگلیسی (۶ مقاله) گردآوری شد؛ و تحلیل داده‌ها با استفاده از کدگذاری مضمونی انجام گرفت. **یافته‌ها:** بر اساس تحلیل داده‌ها، سازوکارهای فساد در ورزش در قالب ۶۳ کد اولیه، ۲۱ مضمون فرعی و ۶ مضمون اصلی از جمله ضعف ساختاری و حاکمیتی، اقتصاد غیرشفاف و رانتی، فرهنگ فسادپذیر و هنجارهای ناسالم، ناکارآمدی نظام حقوقی و قضایی، شبکه‌های غیررسمی و رابطه‌محور و عوامل بین‌المللی و جهانی‌سازی شناسایی و طبقه بندی شدند. **نتیجه‌گیری:** با توجه به یافته‌ها، فساد در فوتبال ایران ریشه در ساختارهای ناکارآمد حکمرانی، اقتصاد رانتی و فرهنگ رابطه‌محور دارد و تا زمانی که این چرخه‌های معیوب نهادی و فرهنگی اصلاح نشوند، برخوردهای مقطعی و فردی هرگز به نتیجه نخواهد رسید. راه‌حل پایدار تنها در بازسازی نهادها، شفافیت کامل و جایگزینی شایسته‌سالاری به جای شبکه‌های قدرت غیررسمی نهفته است. **واژه‌های کلیدی:** فساد نظام‌مند، فساد در ورزش، حکمرانی ناکارآمد، اقتصاد رانتی، تحول نهادی

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزش، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.
۲. دانشیار مدیریت ورزش، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. (نویسنده مسئول)
۳. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: shafiee_shahram@guilan.ac.ir

استناد: میرزمانی، سیده زهرا؛ شفیی، شهرام و رحمتی، محمدمهدی. (در دست انتشار). فرا ترکیب سازوکارهای فساد در فوتبال ایران با رویکرد جامعه شناختی. مدیریت و توسعه ورزش، ۴(۴۴)، ۴-۴۴.

DOI: <https://doi.org/10.2538/2538-5348.2025.4.4-44>

نوآوری پژوهش و پیام کلی

در این پژوهش با رویکردی سیستمی، سازوکارهای فساد در فوتبال ایران از طریق شش دسته جامع از ساختار حکمرانی و اقتصاد رانتی گرفته تا شبکه‌های غیررسمی و عوامل جهانی) مورد تحلیل قرار گرفته است. این دسته‌بندی، گستره و عمق فساد را فراتر از موارد آشکار نشان می‌دهد. پیام اصلی پژوهش این است که فساد در فوتبال ایران یک بحران فردی یا موردی نیست، بلکه بیماری ریشه‌دار نهادی و فرهنگی است. مادامی که چرخه‌های معیوب حکمرانی ناکارآمد و اقتصاد وابسته به رانت پابرجا باشند، تلاش‌ها برای اصلاح صرفاً مقطعی خواهد بود. راه‌حل پایدار و تنها راه نجات، تحول بنیادین در مبانی ساختاری، نهادینه‌سازی شفافیت کامل و جایگزینی شایسته‌سالاری به جای مناسبات قدرت غیررسمی است.

مقدمه

ورزش در عصر حاضر دیگر صرفاً یک فعالیت بدنی یا رقابتی نیست؛ بلکه به مثابه نهادی اجتماعی با کارکردهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی شناخته می‌شود که نقش بنیادینی در بازتولید ارزش‌های جمعی و هویت اجتماعی دارد (علیوردی نیا و همکاران، ۲۰۱۶). در این میان، فوتبال در ایران به کانون توجهات عمومی بدل شده و نقشی محوری در شکل‌گیری هویت جمعی و سرمایه اجتماعی ایفا می‌کند. با این حال، افزایش اهمیت و نفوذ این نهاد، همزمان زمینه‌ساز ورود و تثبیت ساختارهای آسیب‌زایی چون فساد نیز شده است (نجفی و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین، فهم فوتبال در ایران مستلزم فراتر رفتن از تحلیل‌های فنی و حرفه‌ای و ورود به حوزه‌ی مناسبات اجتماعی، قدرت و فرهنگ حاکم بر آن است (میرزمانی و همکاران، ۲۰۲۵). در این میان، گسترش پدیده‌ی فساد در سطوح اداری، داوری، و به‌ویژه در فرآیندهای حساس اقتصادی مانند نقل‌وانتقالات، اعتبار و مشروعیت نهادهای ورزشی را به شدت مخدوش ساخته است (میرلوحی و اسدی، ۲۰۲۲؛ بهواری و همکاران، ۲۰۲۵). از منظر جامعه‌شناسی، فساد صرفاً یک انحراف فردی یا نقص مدیریتی نیست؛ بلکه نشانه‌ای از شکاف میان هنجارهای رسمی (قوانین و آیین‌نامه‌ها) و قواعد غیررسمی (روابط پنهان، شبکه‌های قدرت و خویشاوندی) است که در ساختار اجتماعی نهادینه شده‌اند. این پارادوکس، زمینه‌ساز اصلی است که در آن، منطق منافع گروهی و شخصی بر منطق رقابت منصفانه و عدالت ورزشی غلبه می‌کند (منصوری و همکاران، ۲۰۲۲). سیف‌پناهی شعبانی و همکاران (۲۰۲۲). از این رو، این پژوهش با اتخاذ رویکرد جامعه‌شناختی، تلاش می‌کند تا فراتر از مصادیق ظاهری فساد، به سازوکارهای اجتماعی و نهادی آن بپردازد. یعنی بررسی کند که چگونه روابط قدرت، توزیع نابرابر سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی، و نظام فرهنگی تساهل، به‌طور فعال در بازتولید این انحرافات نقش ایفا می‌کنند. از این رو، برای مقابله مؤثر با فساد، ابتدا باید منطق بنیادین آن را در ساختار جامعه‌شناسی فوتبال ایران کشف کرد، که این امر به‌طور مستقیم به تعریف مسئله پژوهش منجر می‌شود.

مسئله اصلی این پژوهش را نمی‌توان صرفاً «وجود فساد در فوتبال» تعریف کرد؛ زیرا وجود تحلفات مالی و اداری در نهادهای ورزشی پدیده‌ای جهانی است (کاسم، ۲۰۲۴). آنچه به یک مسئله جامعه‌شناختی خاص در ایران تبدیل می‌شود، پارادوکس تثبیت و بازتولید نظام‌مند فساد علیرغم آگاهی عمومی، وجود قوانین رسمی و هزینه‌های آشکار آن برای اعتبار فوتبال است. به عبارت دقیق‌تر، مسئله اصلی آن است که چرا در فوتبال ایران، فساد نه یک انحراف حاشیه‌ای، بلکه به یک الگوی هنجاری غیررسمی تبدیل شده است که حتی بازیگرانی با انگیزه‌های اولیه‌ی پاک را نیز به سمت خود جذب می‌کند؟ این پارادوکس از آنجا ناشی می‌شود که در ساختار کنونی، منطق منافع گروهی و شخصی به‌طور نظام‌مند بر منطق رقابت منصفانه و عدالت ورزشی غلبه می‌کند (منصوری و همکاران، ۲۰۲۲)؛ سیف‌پناهی شعبانی و همکاران، ۲۰۲۲). از منظر جامعه‌شناختی، مسئله زمانی بحرانی‌تر می‌شود که نمایان شود، فساد در فوتبال ایران، برخلاف تصور عامه، زاییده‌ی نیت‌های فردی شرور نیست، بلکه محصول شکاف ساختاری میان هنجارهای رسمی (قوانین و آیین‌نامه‌ها) و قواعد غیررسمی (روابط پنهان، شبکه‌های قدرت و خویشاوندی) است که در درون نهادهای ورزشی نهادینه شده‌اند (نجفی و همکاران، ۲۰۲۰؛ میرزمانی و همکاران، ۲۰۲۵). این شکاف به سیستمی دوگانه انجامیده است؛ سیستمی رسمی و نمایشی که در سطح، ادعای شفافیت و قانون‌مداری دارد، و سیستمی غیررسمی و کارآمد که در عمل، بر اساس اعمال نفوذ و روابط شخصی اداره می‌شود (درویشی و همکاران، ۲۰۲۱). این ناهماهنگی

¹ corruption

² Athletic institutions

³ sociology

⁴ Social and institutional mechanisms

ساختاری، اصلی‌ترین مانع در مسیر حرفه‌ای‌سازی و اعتمادسازی است. بنابراین، مسئله‌ی این پژوهش را می‌توان در قالب این پرسش هستی‌شناختی صورت‌بندی کرد: فساد در فوتبال ایران چگونه از یک رفتار انحرافی فردی به یک نهاد غیررسمی تبدیل شده است که منطق حاکم بر توزیع منابع، قدرت و موقعیت‌ها را تعیین می‌کند؟ پاسخ به این مسئله، نقطه عیامت هرگونه اصلاح ساختاری مؤثر خواهد بود، نه صرفاً برخوردهای مقطعی و تنبیهی (آیت‌اللهی و همکاران، ۲۰۲۵؛ سواری و همکاران، ۲۰۲۶). با توجه به اینکه مسئله‌ی پژوهش معطوف به سازوکارهای ساختاری و نه صرفاً مصادیق حقوقی است، ارائه تعریف عملیاتی از فساد برای جلوگیری از هرگونه ابهام ضرورت می‌یابد. در این پژوهش، «فساد» صرفاً به معنای رشوه، اختلاس یا تبانی به تعبیر حقوقی محدود آن نیست. بلکه تعریف عملیاتی فساد عبارت است از: هرگونه کنش یا الگوی تعاملی نهادینه‌شده که با استفاده از موقعیت‌های قدرت سازمانی، روابط شخصی، دسترسی به منابع اقتصادی رانتی یا نفوذ سیاسی، هنجارهای رسمی و شفاف‌شایسته‌سالاری، پاسخگویی و رقابت منصفانه در فوتبال ایران را به طور نظام‌مند نقض می‌کند (منصوری و همکاران، ۲۰۲۲؛ ذکی و نصیری، ۲۰۲۲).

مطالعات پیشین در حوزه فساد فوتبال ایران، ابعاد چندلایه این پدیده را از منظر عوامل ساختاری، اقتصادی^۱، مدیریتی^۲ و فرهنگی^۳ مورد کنکاش قرار داده‌اند. به عنوان مثال، سواری و همکاران (۲۰۲۶) نشان دادند که فساد در فوتبال ایران ریشه‌دار و سیستمی است که از ضعف حکمرانی، نفوذ سیاسی و اقتصاد نامشخص نشأت می‌گیرد. کنترل آن نیازمند اصلاحات ساختاری، نهادهای نظارتی مستقل و اجرای بی‌طرفانه قوانین است. سواری و همکاران (۲۰۲۵) نشان دادند که شاخص‌هایی چون مدیریت، سیاسی، لابی‌گری، سوگیری در مراجع بین‌المللی و شرایط اقتصادی، بر توسعه فوتبال کشور در سطح بین‌الملل و دیپلماسی ورزشی تأثیرگذارند و می‌توانند بسترساز فساد نیز باشند. آیت‌اللهی و همکاران (۲۰۲۵) نشان دادند که ریشه‌کنی فساد در ورزش‌های حرفه‌ای ایران در گرو تحول سه‌گانه‌ی «استقلال نهادی از قدرت سیاسی، شفافیت مالی در نظام رانتی، و نهادینه‌سازی پاسخگویی و حذف مصونیت قضایی» است؛ در غیاب این بازسازی ساختاری، هرگونه مداخله‌ی مقطعی که تنها بی‌اثر خواهد بود، بلکه چرخه‌ی فساد را بازتولید نیز می‌کند. کاسم (۲۰۲۴) نشان داد که خطر تقلب در فوتبال حرفه‌ای ناشی از فقدان پاسخگویی، ضعف کنترل‌های ضدتقلب و فرهنگ ضعیف صداقت در نهادهای حاکم بر فوتبال (مانند فیفا) است. برای کاهش این خطر، ترکیبی از اقدامات پیشگیرانه (آموزش، شفافیت، نظارت مستقل) و واکنشی (مجازات‌های مؤثر، همکاری بین‌المللی) ضروری است. پورنومو و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که ضعف در تعریف جرم رشوه‌دهی در فوتبال و خلأهای حقوقی موجود، موانع اصلی اجرای عدالت در پرونده‌های تبانی و رشوه‌گیری در امتیازدهی مسابقات هستند. از این رو، بازنگری در قوانین کیفی ورزشی و تدوین اقدامات پیشگیرانه نظام‌مند، به‌ویژه در برابر نقش سندیگاه‌های قمار با سرمایه‌های کلان، برای مقابله مؤثر با این پدیده ضروری است. منصوری و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که ریشه فساد در بالاترین سطح، به «حاکمیت فاسد فوتبال» و ساختارهای نهادی ضعیف بازمی‌گردد. در سطح خردتر، کروی‌پوشی و همکاران (۲۰۲۱) بر نبود اراده جمعی و نظارت ناکافی به عنوان عوامل کلیدی تأکید کرده‌اند. از سوی دیگر، تحلیل‌های اقتصادی مانند مطالعه ذکی و نصیری (۲۰۲۲) محرک‌های مالی قدرتمند پشت این پدیده را برجسته ساختند. مطالعات فرهنگی نیز پدیده‌ای مانند «عادی‌سازی فساد» (ناصری و همکاران، ۲۰۲۳) را که ریشه در بی‌تفاوتی اجتماعی دارد، عامل تداوم چرخه فساد معرفی کرده‌اند. جمع‌بندی بررسی پیشینه‌های پژوهش‌ها نشان دادند فساد در فوتبال ایران پدیده‌ای سیستمی، ریشه‌دار و چندلایه است که از تعامل ضعف حکمرانی، نفوذ سیاسی، اقتصاد رانتی، خلأهای حقوقی و

¹ Structural

² Economic

³ Administration

⁴ Cultural

عادی سازی فرهنگی ناشی می شود. راه حل مؤثر نه در برخورد های مقطعی، بلکه در بازسازی ساختاری سه گانه (استقلال نهادهای ورزشی از قدرت سیاسی، شفافیت مالی و پاسخگویی، و حذف مصونیت قضایی) همراه با بازنگری در قوانین کفبری ورزشی و نظارت بین المللی نهفته است. با وجود این گستره پژوهشی، به نظر می رسد تمرکز بیشتر مطالعات بر شناسایی عوامل و ارائه راهکارهای کلان بوده و کمتر به تحلیل سازوکارهای دقیق عمل شبکه های فاسد در تعامل با ساختارهای رسمی و غیررسمی ورزش پرداخته شده است. این پژوهش در پی پر کردن این خلأ و ارائه تحلیلی نظری و جامع از چگونگی عملکرد، تداوم و پیامدهای شبکه های فساد در فوتبال ایران است. با توجه به ماهیت پیچیده، چندبعدی و نظام مند پدیده فساد که در مطالعات پیشین به طور پراکنده به ابعاد مختلف آن پرداخته شده، اما تحلیل یکپارچه ای از تعامل عوامل در سطوح مختلف و سازوکارهای علی موجود ارائه نشده است، نیاز به یک مطالعه فراترکیب (متاسنتر) نظام مند به شدت احساس می شود. تنها از طریق یک فراترکیب می توان با ادغام یافته های کیفی، کمی و نظری پیشین، به یک مدل نظری یکپارچه دست یافت که نه تنها عوامل را فهرست می کند، بلکه سطوح خرد (فردی)، میانی (سازمانی) و کلان (نهادی-فراسازمانی) را ترسیم و سازوکارهای دقیق تبدیل فساد از یک انحراف فردی به یک پدیده نظام مند را در بافت خاص ورزش ایران تشریح می کند. چنین مطالعه ای می تواند با فراتر رفتن از جمع بندی ساده، چارچوبی مفهومی برای درک پویایی شبکه های فاسد و طراحی مداخلات مؤثرتر فراهم آورد.

اهمیت این پژوهش از منظر علمی در لزوم توسعه ی چارچوب های تحلیلی در جامعه شناسی انحرافات اجتماعی و جامعه شناسی ورزش است. پژوهش های پیشین عمدتاً بر جنبه های عینی تخلف (مانند مالی یا انضباطی) متمرکز شده اند و کمتر به تشریح منطق اجتماعی حاکم بر این پدیده پرداخته اند (قربانی و همکاران، ۲۰۱۹). این مطالعه با تمرکز بر سازوکارها، سعی در پر کردن این خلأ دارد و می خواهد نشان دهد که چگونه الگوهای اجتماعی بزرگتر (مانند رابطه دولت و نهادها، یا فرهنگ رانتی) در میدان فوتبال بازتولید می شوند و این امر به غنای نظری دانش ما در این حوزه یاری می رساند. از منظر اجتماعی، فوتبال ایران به دلیل محبوبیت گسترده، حساسیت بالایی نسبت به اخلاق عمومی دارد. زمانی که هواداران شاهد رواج فساد در این نهاد پرطرفدار باشند، این بی اعتمادی به سرعت به نهادهای دیگر اجتماعی و حکومتی سرایت کرده و به تضعیف سرمایه اجتماعی و سرمایه های اخلاقی جامعه منجر می شود (خدایرست و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین، ضرورت پژوهش حاضر این است که با بررسی ریشه های ساختاری فساد، نه فقط برای مدیران ورزشی بلکه برای افکار عمومی نیز شفافیت ایجاد کند. درک اینکه چرا فساد رخ می دهد، اولین گام برای بسیج عمومی و حمایت از اقدامات اصلاحی ساختاری خواهد بود. در نهایت، ضرورت کاربردی این پژوهش در ارائه ی راهکارهای عملیاتی برای اصلاحات نهادی نهفته است. صرف اعلام و مجازات افراد فاسد بدون درک سازوکارهای زمینه ساز، راه حلی موقتی و ناکافی است (شچوکین و همکاران، ۲۰۲۳). این پژوهش با شناسایی نقاط اتصال میان قدرت، پول و مناسبات غیررسمی، می تواند به متولیان امر کمک کند تا مداخلات خود را نه بر سطح، بلکه در عمق ساختار متمرکز سازند. با این حال، علی رغم گستره پژوهشی موجود، تمرکز بیشتر مطالعات بر شناسایی عوامل به صورت مجزا و ارائه راهکارهای کلان بوده است. فقدان یک تحلیل جامع که چگونگی تعامل پیچیده و نظام مند عوامل ساختاری، اقتصادی، فرهنگی و شبکه ای را در ایجاد و تداوم فساد تبیین کند، به وضوح احساس می شود. این خلأ نظری، لزوم انجام یک مطالعه فراترکیب (متاسنتر) را آشکار می سازد. تنها از طریق چنین مطالعه ای است که می توان با ترکیب و یکپارچه سازی یافته های پراکنده اما ارزشمند موجود، به یک چارچوب تحلیلی منسجم دست یافت که نه تنها فهرستی از عوامل ارائه می دهد، بلکه سازوکارهای علی، روابط متقابل و دینامیک کلی سیستم فاسد را روشن می سازد. درک این سازوکارهای دقیق، پیش نیاز هرگونه مداخله مؤثر و اصلاح پایدار در ساختار فوتبال کشور است. بنابراین، این پژوهش پلی

ضروری میان تئوری جامعه‌شناسی و سیاست‌گذاری عمومی در حوزه‌ی حساس ورزش ایجاد می‌کند و در پی آن است تا مشخص کند سازوکارهای فساد در فوتبال ایران با رویکرد جامعه‌شناختی کدامند؟

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها و سبک تحلیل در گروه پژوهش‌های کیفی قرار دارد. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مبتنی بر اطلاعات اسنادی است. جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش از فراترکیب استفاده شده است. فراترکیب برای یکپارچه‌سازی چندین مطالعه و ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری صورت می‌گیرد به عبارت دیگر؛ فراترکیب، تفسیر و ترکیب نتایج داده‌های اصلی مطالعات گذشته است. فراترکیب مستلزم این است که پژوهشگر بازنگری دقیق و عمیقی انجام دهد و یافته‌های پژوهش‌های مرتبط را ترکیب کند. در این پژوهش از روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکی و بروسو^۱ (۲۰۰۷) استفاده شد. در این بخش نتایج مربوط به هر یک از گام‌های این تحلیل ارائه شده است.

گام ۱: تنظیم سؤالات پژوهش

طرح سؤالات پژوهش در تحلیل فراترکیب قبل از شروع مراحل بعدی پژوهش چارچوب کلی آن را مشخص می‌نماید سؤالات مربوطه در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. سؤالات پژوهش

Table 1. Research questions

چه چیزی (What)	سازه‌ها، ابعاد و مؤلفه‌های اصلی فساد در ورزش فوتبال ایران کدام‌اند؟
جامعه مورد مطالعه (Who)	جامعه مورد مطالعه برای دستیابی به این عوامل چیست؟
محدوده زمانی (When)	عوامل اثرگذار مربوط به چه دوره زمانی بررسی و جست‌وجو شده است؟
چگونه (How)	چه روشی برای فراهم کردن مطالعات استفاده شده است؟

گام ۲: بررسی نظام‌مند متون

در این مرحله از پژوهش، مقالات، اسناد و گزارش‌ها در بازه زمانی (۲۰۱۵-۲۰۲۵) تعیین شدند تا روند پژوهش‌های دهه اخیر درباره فساد در ورزش و فوتبال پوشش داده شود. در واقع جامعه مورد مطالعه در این فراترکیب، تمام متون علمی مرتبط با فساد در فوتبال بود که پس از غربالگری، ۲۹ مقاله به عنوان نمونه نهایی وارد تحلیل شدند. از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی و موتورهای جست‌وجو در پایگاه‌های داخلی و بین‌المللی معتبر شامل گوگل اسکالر^۲ و پایگاه‌های ساینس دایرکت^۳، آی اس آی^۴، اسکوپوس^۵ و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام^۶ و سید صورت گرفت. جست‌وجو در پایگاه‌ها با استفاده از کلیدواژه‌های تخصصی "Corruption in football"، "Structural corruption in sport"، "Mechanisms of corruption in football" و "Sociology of sport" و با کاربرد عملگرهای بولین، (AND & OR) انجام پذیرفت. فیلترهای اعمال شده شامل بازه زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵، نوع سند مقاله و به زبان انگلیسی و فارسی بود. برای شناسایی مستندات علمی مرتبط، کلیدواژه‌هایی شامل «فساد ورزشی» «فساد در فوتبال»

¹ Sandelowski & Barroso

² Google Scholar

³ Science Direct

⁴ ISI Web of Science

⁵ Scopus

⁶ ISC

«فساد ساختاری در ورزش» «سازوکارهای فساد در فوتبال» «جامعه‌شناسی فساد ورزشی» در دو زبان فارسی و انگلیسی مورد استفاده قرار گرفت. پس از بازبینی منابع برای هر منبع مشخص نسخه‌ای از متن کامل به منظور بررسی و تحلیل تهیه شد. در نتیجه جستجو و بررسی پایگاه‌های اشاره‌شده با استفاده از واژه‌های کلیدی مدنظر تعداد ۱۷۸ منبع یافت شد. بنابراین در مجموع روش فراهم کردن مطالعات در این پژوهش شامل جستجوی نظام‌مند در پایگاه‌های معتبر، اعمال معیارهای ورود/خروج و غربالگری گام‌به‌گام بر اساس الگوریتم شکل ۱ بود که در نهایت به انتخاب ۲۹ مقاله منجر شد. تعداد بالای مقالات فارسی در خروجی این پژوهش، نه ناشی از شدت یا شیوع بیشتر فساد در فوتبال ایران، بلکه ناشی از چارچوب روش‌شناختی پژوهش است که بر مطالعه موردی عمیق نظام فوتبال ایران متمرکز بوده است. بر این اساس، پوشش جامع ادبیات داخلی یک ضرورت روش‌شناختی بود، در حالی که مطالعات بین‌المللی صرفاً در صورت ارتباط مستقیم با پرسش اصلی پژوهش و جهت تکمیل یافته‌های مرتبط با رویکرد جامعه‌شناسانه فساد در فوتبال بررسی شدند.

معیارهای ورود و خروج: در این مرور فراترکیب، به منظور اطمینان از جامعیت و در عین حال حفظ تمرکز پژوهش، مجموعه‌ای از معیارهای مشخص برای انتخاب و حذف مطالعات در نظر گرفته شد. انتخاب معیارها بر اساس هدف پژوهش صورت گرفت. بر اساس معیارهای ورود زیر انتخاب شده‌اند: (۱) مطالعه‌ای اصیل و دارای ارزش علمی؛ (۲) منتشر شده در مجلات علمی دارای داوری و اعتبار؛ (۳) نگارش شده به زبان انگلیسی یا فارسی؛ (۴) مرتبط با حوزه‌ی فساد و جامعه‌شناسی در ورزش؛ (۵) مقالاتی که در متن خود به بررسی جنبه‌هایی از فساد پرداخته‌اند. این بررسی سیستماتیک شامل مقالات اورجینال، کنفرانسی و مروری بود و در این بررسی موارد زیر را حذف کرد: (۱) کتاب یا فصل کتاب، (۲) مقاله یا چکیده کنفرانس، (۳) پایان‌نامه دکترا، (۴) منابع غیرعلمی مانند گزارش‌های تجاری، وبلاگ‌ها یا متون فاقد داوری علمی؛ (۵) عدم ارتباط مستقیم با فساد در فوتبال.

گام ۳: جست‌وجو و انتخاب مقاله‌های مناسب

برای انتخاب منابع مناسب بر اساس الگوریتم نشان داده شده در شکل ۱ پارامترهایی نظیر عنوان، چکیده، محتوا و کیفیت (روش پژوهش، نشریات و غیره) ارزیابی شده است. در جستجوی اولیه، ۱۷۸ مقاله برای تجزیه و تحلیل و گنجاندن در بررسی شناسایی شدند. پس از حذف ۱۰۱ مقاله به دلیل بررسی عنوان پژوهش، ۷۷ مقاله باقی ماند. پس از آن از این ۷۷ مقاله ۳۲ مقاله به دلیل بررسی چکیده آن از فرآیند تحلیل کنار گذاشته شدند. از ۴۵ مقاله باقی مانده، پس از بررسی محتوای مقالات، ۹ مقاله دیگر از فرآیند تحلیل حذف شدند. همچنین از ۳۶ مقاله باقی مانده ۷ مقاله به دلیل ارزیابی کیفی آنان حذف شدند. در نهایت، مشخص شد که ۲۹ مقاله با معیارهای مربوطه مطابقت داشتند و برای تجزیه و تحلیل در این بررسی نظام‌مند گنجانده شدند. بدین ترتیب، به سه سوال فرعی پژوهش (روش فراهم کردن مطالعات، جامعه مورد مطالعه، و بازه زمانی) به ترتیب در گام‌های ۲ و ۳ پاسخ داده شد: (روش = فراترکیب با غربالگری نظام‌مند، جامعه = ۲۹ مقاله نهایی، بازه = ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵).

شکل ۱. الگوریتم نتایج جستجو و فرایند غربال و انتخاب نهایی مقالات

Figure 1. Search results algorithm and the screening process and final selection of articles

گام ۴: استخراج نتایج

در گام چهارم از روش تحلیل محتوا و تکنیک تحلیل محتوای مضمونی^۱ به منظور تحلیل یافته‌ها بهره گرفته شد. برای این کار منابع نهایی به‌طور پیوسته چند بار مرور شد و به منظور استخراج مضامین از فهرست بازبینی محقق ساخته که متناسب با اطلاعات موردنیاز طراحی شده بود (نام و نام خانوادگی نویسندگان، سال انتشار، تحلیل یافته‌های کلیدی) استفاده شد. پس از بررسی محتوای تمامی مقالات و انتخاب کدهایی که ارتباط با واژه‌های کلیدی داشتند، مضامین فرعی شکل گرفت. سپس هر یک از آن‌ها با توجه به مفهومشان با یکدیگر مقایسه و در یک مفهوم مشابه با در نظر

داشتن وجه مشترکشان دسته‌بندی شدند

گام ۵: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌ها

در طول تجزیه و تحلیل پژوهشگر به دنبال مضامینی است که از متون موجود پدیدار شده‌اند؛ بنابراین پس از مشخص شدن مقولات فرعی، یک طبقه‌بندی موضوعی شکل می‌گیرد که موضوعات مشابه در کنار هم ذیل آن موضوع قرار می‌گیرند که به آن‌ها مقوله اصلی گفته می‌شود.

گام ۶: کنترل کیفیت

در این پژوهش، فرآیند ارزیابی صرفاً به تأیید مرتبط بودن مطالعات با معیارهای شمول محدود نشد، بلکه گامی فراتر نهاده و به ارزیابی نظام‌مند کیفیت آن‌ها نیز پرداخته شد. این رویکرد دوگانه (مرتبط بودن و کیفیت) به منظور اطمینان از اعتبار یافته‌های ترکیب‌شده نهایی اتخاذ شد. برای سنجش کیفیت، از ابزار استاندارد مهارت‌های ارزیابی حیاتی (CASP) استفاده شد. این ابزار که به‌طور خاص برای ارزیابی نظام‌مند مطالعات کیفی طراحی شده، مبتنی بر ۱۰ پرسش اساسی در حوزه‌های کلیدی شامل: وضوح اهداف پژوهش، تناسب منطق و روش‌شناسی، اعتبار طرح پژوهش، دقت نمونه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها، انعکاس‌پذیری، رعایت ملاحظات اخلاقی، صحت تجزیه و تحلیل داده‌ها، غنای یافته‌ها و در نهایت ارزش و سهم پژوهش است.

فرآیند اجرای این ابزار به این صورت بود که هر یک از دو محقق به‌طور مستقل، به هر یک از ۱۰ سؤال فوق برای هر مقاله امتیازی بین صفر (عدم تأیید) تا دو (تأیید کامل) اختصاص دادند. سپس، نمرات تجمیع‌شده برای هر مقاله محاسبه و ثبت شد. در این پژوهش، از میان مقالاتی که پس از غربالگری اولیه به مرحله ارزیابی کیفیت راه یافتند، ۲۹ مقاله موفق به کسب حداقل امتیاز (۱۵ از ۲۰) شدند. این نمرات بالا بیانگر کیفیت مطلوب و قابل قبول مقالات از منظر روش‌شناختی و محتوایی بود. به‌منظور تأمین پایایی این ارزیابی، از شاخص کاپای کافمن استفاده شد که مقدار ۰/۷۱ برای آن محاسبه شد. این مقدار، نشان‌دهنده توافقی بالا و قابل قبول بین دو ارزیاب است و از استحکام قضاوت‌های کیفی در این مرحله حکایت دارد. علاوه بر ارزیابی کیفیت تک تک مقالات، برای اطمینان از کیفیت ترکیب نهایی یافته‌ها، نتایج به‌دست‌آمده با مدل‌ها و یافته‌های مستخرج از پژوهش‌های مشابه و معتبر در این حوزه مورد مقایسه و محک قرار گرفت. این تطبیق بیرونی، اعتبار یافته‌های ترکیب‌شده را نیز مورد تأیید قرار داد.

^۱ Thematic Content Analysis

جدول ۲. ارزیابی CASP مطالعات
Table 2. CASP Assessment of Studies

معیار مقاله	اهداف پژوهش	منطق روش شناسی	اعتبار طرح پژوهش	دقت نمونه گیری	جمع آوری داده ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	صحت تجزیه و تحلیل	غنای یافته ها	ارزش پژوهش	جمع
مقالات (نویسندگان)											
ناصری و همکاران (۲۰۲۴)	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۱	۲	۲	۱۸
درویشی و همکاران (۲۰۲۱)	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۹
هنری و محمودی (۲۰۱۹)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
آیت اللهی و همکاران (۲۰۲۵)	۱	۱	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۲	۱۷
نجفی و همکاران (۲۰۲۰)	۲	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۱	۲	۱۶
محمودی و همکاران (۲۰۱۸)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
سواری و همکاران (۲۰۲۵)	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۱۹
رسولی نژاد و ترخان (۲۰۲۵)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
میرلوحی و اسدی (۲۰۲۲)	۲	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۲	۱	۱۷
ذکی و نصیری (۲۰۲۲)	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۱۸
افروزه و شفیعی (۲۰۱۹)	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۱۸
کبیری و همکاران (۲۰۱۶)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
خداپرست و همکاران (۲۰۲۱)	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۱	۲	۲	۱۸
یوسفی و نادری (۲۰۱۹)	۱	۲	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱۶
زارع و همکاران (۲۰۱۶)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
قربانی و همکاران (۲۰۱۹)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
قربانی و همکاران (۲۰۱۹)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۹
شفیعی و افروزه (۲۰۱۸)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
علیوردی نیا و همکاران (۲۰۱۶)	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۱۸
منصوری و همکاران (۲۰۲۲)	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۱۸
ناصری و همکاران (۲۰۲۳)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
نجفی و همکاران (۲۰۱۹)	۱	۱	۲	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۲	۱۶
کاسم (۲۰۲۴)	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۱۹
کرمبیا و لوی (۲۰۲۳)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
پورنومو و همکاران (۲۰۲۳)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰
شچوکین و همکاران (۲۰۲۳)	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۱۸
گلدیبیو و همکاران (۲۰۲۱)	۲	۲	۱	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۱۷
مسترز (۲۰۱۵)	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲۰

گام ۷: ارائه یافته‌ها

با تحلیل مفاهیم مقالات، سازوکارهای فساد در ورزش فوتبال مبتنی بر دیدگاه جامعه شناختی در قالب کدهای اولیه استخراج و مضامین فرعی شکل گرفت. سپس مطابق جدول ۳ سازوکارهای فساد در ورزش فوتبال در ۶۳ کد اولیه، ۲۱ مضمون فرعی و ۶ مضمون اصلی طبقه‌بندی شدند.

یافته‌ها

سازوکارهای فساد در ورزش فوتبال در ۶ مضمون اصلی (ضعف ساختاری و حاکمیتی، اقتصاد غیرشفاف و رانتی، فرهنگ فسادپذیر و هنجارهای ناسالم، ناکارآمدی نظام حقوقی و قضایی، شبکه‌های غیررسمی و رابطه‌محور و عوامل بین‌المللی و جهانی سازی) و ۲۱ مضمون فرعی و ۶۳ کد اولیه طبقه‌بندی شدند که در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. سازوکارهای فساد در ورزش فوتبال
Table 3. Corruption mechanisms in football

منابع Resources	کدهای اولیه Initial codes	مضامین فرعی Sub-themes	مضامین اصلی Main themes
ناصری و همکاران (۲۰۲۴)، منصورى و همکاران (۲۰۲۲)، درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، هنری و محمودی (۲۰۱۹) آیت اللهی و همکاران (۲۰۲۵)، کاسم (۲۰۲۴)، کرمبیا و لوی (۲۰۲۳)	<ul style="list-style-type: none"> عدم اطلاع‌رسانی دستورالعمل‌های اجرایی به باشگاه‌ها عدم تدوین سند عملیاتی مقابله با فساد در چند سال اخیر الزام فدراسیون‌ها به تأیید بودجه توسط وزارت ورزش 	حکمرانی ناکارآمد Inefficient governance	مضامین اصلی
درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، نجفی و همکاران (۲۰۲۰)، محمودی و همکاران (۲۰۱۸)	<ul style="list-style-type: none"> انتصاب مدیران غیرمتخصص بر اساس روابط سیاسی استفاده از پست‌های ورزشی برای شبکه‌سازی قدرت جهت‌دهی به فوتبال برای اهداف تبلیغاتی یا سیاسی 	نفوذ سیاسی و دولتی Political and government influence	ضعف ساختاری و حاکمیتی Structural and governance weaknesses
سواری و همکاران (۲۰۲۵)، رسولی نژاد و ترخان (۲۰۲۵)، میرلوحی و اسدی (۲۰۲۲)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت صوری بر قراردادهای مالی باشگاه‌ها نبود نهاد بازرسی دارای دسترسی به اسناد مالی باشگاه‌ها عدم پیگیری تخلفات توسط سازمان‌های ناظر دولتی 	ضعف نهادهای نظارتی Weakness of supervisory institutions	
ناصری و همکاران (۲۰۲۴)، سواری و همکاران (۲۰۲۵)، آیت اللهی و همکاران (۲۰۲۵)، کرمبیا و لوی (۲۰۲۳)	<ul style="list-style-type: none"> محرمانه بودن فرآیندهای مالی و قراردادی عدم انتشار عمومی گزارش‌های عملکرد مدیران عدم ثبت کتبی شکایات ذی‌نفعان در دبیرخانه فدراسیون 	فقدان شفافیت و پاسخگویی Lack of transparency and accountability	
ذکی و نصیری (۲۰۲۲)، نجفی و همکاران (۲۰۲۰)، افروزه و شفیعی (۲۰۱۹)	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص بودجه دولتی بدون نظارت مؤثر استفاده از ورزش برای پولشویی یا دور زدن تحریم‌ها فقدان درآمدزایی پایدار از راه‌های حرفه‌ای (حق پخش، اسپانسر) 	اقتصاد وابسته به منابع دولتی Economy dependent on government resources	اقتصاد غیرشفاف و رانتی Non-transparent and rentier economy
نجفی و همکاران (۲۰۲۰)، محمودی و همکاران (۲۰۱۸)، پورنومو و همکاران (۲۰۲۳)، کاسم (۲۰۲۴)، کبیری و همکاران (۲۰۱۶)	<ul style="list-style-type: none"> کنترل نقل و انتقالات بازیکنان توسط دلان قدرتمند دریافت کمیسیون‌های پنهانی در معاملات تأثیرگذاری بر نتایج مسابقات برای منافع شبکه‌های شرط‌بندی 	شبکه‌های دلالی و واسطه‌گری Brokerage and intermediation networks	

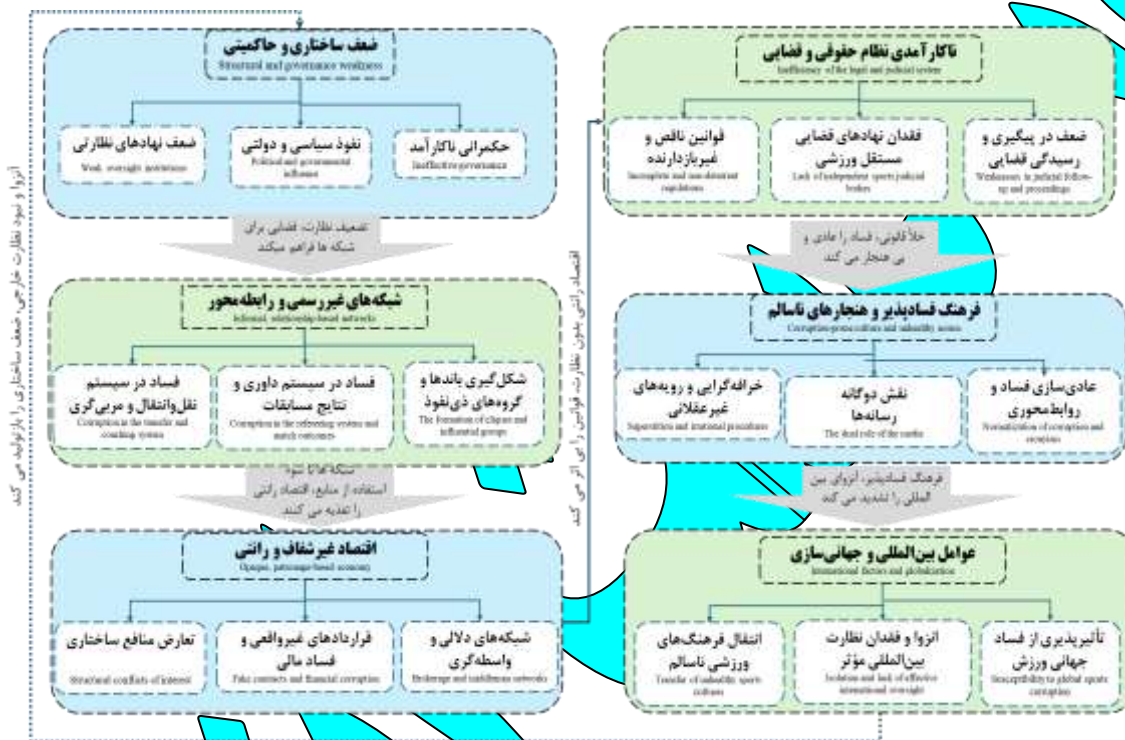
نجفی و همکاران (۲۰۲۰)، کاسم (۲۰۲۴)	<ul style="list-style-type: none"> - ثبت قراردادهای صوری با مبالغ غیرواقعی - پرداخت‌های زیرمیزی به مدیران، مربیان و بازیکنان - تخلف در نظام پرداخت دستمزدها و پاداش‌ها 	<p>قراردادهای غیرواقعی و فساد مالی</p> <p>Unreal contracts and financial corruption</p>	
نجفی و همکاران (۲۰۲۰)، گلدیبیو و همکاران (۲۰۲۱)	<ul style="list-style-type: none"> - تلفیق نقش‌های مدیریتی در باشگاه، فدراسیون و بخش خصوصی - استفاده مدیران از اطلاعات داخلی برای سود شخصی - اولویت منافع گروهی بر مصالح عمومی فوتبال 	<p>تعارض منافع ساختاری</p> <p>Structural conflict of interest</p>	
ناصری و همکاران (۲۰۲۳)، درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، محمودی و همکاران (۲۰۲۱)، گلدیبیو و همکاران (۲۰۲۱)	<ul style="list-style-type: none"> - وجود رانت و پارتی به عنوان امری معمول در محیط ورزش - ترجیح روابط شخصی و خانوادگی بر ضوابط اداری - بی‌اعتمادی عمومی به حاکمیت قانون در ورزش 	<p>عادی‌سازی فساد و روابط محوری</p> <p>Normalization of corruption and cronyism</p>	
خدایپرست و همکاران (۲۰۲۱)، یوسفی و نادری (۲۰۱۹)، زارع و همکاران (۲۰۱۶)، مسترز (۲۰۱۵)	<ul style="list-style-type: none"> - خودسانسوری یا سکوت رسانه‌ها در قبال فساد به دلایل سیاسی یا اقتصادی - مشارکت برخی رسانه‌ها در باج‌گیری، پنهان‌کاری یا تخریب رقبا - استفاده رسانه‌های وابسته به جریان‌های خاص برای پوشش‌دهی جهت‌دار 	<p>نقش دوگانه رسانه‌ها</p> <p>The dual role of the media</p>	فرهنگ فسادپذیر و هنجارهای ناسالم
ذکی و نصیری (۲۰۲۲)، درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، گلدیبیو و همکاران (۲۰۲۱)	<ul style="list-style-type: none"> - رواج استفاده از جادو و طلسم شدن برای تأثیر بر نتیجه بازی‌ها - تصمیم‌گیری‌های مدیریتی بر اساس باورهای خرافی - کم شدن منطق و عقلانیت حرفه‌ای در محیط فوتبال 	<p>خرافه‌گرایی و رویه‌های غیرعقلانی</p> <p>Superstition and irrational practices</p>	Corrupt culture and unhealthy norms
سوری و همکاران (۲۰۲۵)، ناصری و همکاران (۲۰۲۳)، قربانی و همکاران (۲۰۱۹)	<ul style="list-style-type: none"> - نبود دوره‌های اخلاق حرفه‌ای برای مدیران و بازیکنان - عدم گزینش بر اساس ساینستگی و صداقت - بی‌توجهی به پرورش وجدان جمعی ضدفساد 	<p>ضعف آموزش اخلاق حرفه‌ای</p> <p>Weakness of professional ethics training</p>	
صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، میرلوحی و اسدی (۲۰۲۲)، قربانی و همکاران (۲۰۲۳)، پورنومو و همکاران (۲۰۱۹)، شچوکین و همکاران (۲۰۲۳)	<ul style="list-style-type: none"> - وجود شکاف‌های قانونی در مقررات ورزشی - مجازات‌های سبک و غیرترسناک برای متخلفان - نبود قوانین شفاف برای مفهوم فساد ورزشی 	<p>قوانین ناقص و غیربازدارنده</p> <p>Incomplete and non-deterrent laws</p>	
صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، شچوکین و همکاران (۲۰۲۴)	<ul style="list-style-type: none"> - طولانی شدن فرآیند رسیدگی به پرونده‌های فساد - فشارهای سیاسی برای متوقف کردن یا جهت‌دهی به پرونده‌ها - عدم برخورد یکسان با متخلفان قدرتمند و ضعیف 	<p>ضعف در پیگیری و رسیدگی قضایی</p> <p>Weakness in judicial follow-up and investigation</p>	ناکارآمدی نظام حقوقی و قضایی
صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، سواری و همکاران (۲۰۲۵)	<ul style="list-style-type: none"> - نبود دادگاه‌ها یا کمیته‌های انضباطی تخصصی و بی‌طرف - وابستگی تشکیلات قضایی ورزش به ساختارهای دولتی - عدم امکان شکایت و پیگیری مستقل توسط نهادهای مدنی 	<p>فقدان نهادهای قضایی مستقل ورزشی</p> <p>Lack of independent sports judicial institutions</p>	Inefficiency of the legal and judicial system

<p>درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، نجفی و همکاران (۲۰۱۹)، محمودی و همکاران (۲۰۱۸)، آیت‌اللهی و همکاران (۲۰۲۵)</p>	<p>– واگذاری پروژه‌های باشگاه فقط به شرکت‌های ثبت‌شده به نام اعضای هیئت‌مدیره – نبود شایسته سالاری در فرآیند استخدام و ارتقا – تبادل امتیاز و رانت بین مدیران ورزشی و سیاستمداران</p>	<p>شکل‌گیری باندها و گروه‌های ذی‌نفوذ Formation of gangs and influential groups</p>	
<p>شفیعی و افروزه (۲۰۱۸)، پورنومو و همکاران (۲۰۲۳)</p>	<p>– تبانی برای تعیین نتیجه بازی‌ها – تحت‌تأثیر قرار دادن داوران توسط شبکه‌های قدرت یا مالی – عدم شفافیت در انتخاب و نظارت بر داوران</p>	<p>فساد در سیستم داوری و نتایج مسابقات Corruption in the refereeing system and match results</p>	<p>شبکه‌های غیررسمی و رابطه‌محور Informal and relationship-based networks</p>
<p>درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، کاسم (۲۰۲۴)</p>	<p>– دریافت رشوه برای جابجایی بازیکنان – عقد قراردادهای مربیگری با مبالغ غیرواقعی و پرداخت‌های پنهان – اعمال نفوذ برای اخراج یا نگهداشت بازیکنان و مربیان خاص</p>	<p>فساد در سیستم نقل و انتقال و مربی‌گری Corruption in the transfer and coaching system</p>	
<p>صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، افروزه و شفیعی (۲۰۱۸)، کاسم (۲۰۲۴)، مسترز (۲۰۱۵)، علیوردی‌نیا و همکاران (۲۰۱۶)</p>	<p>– الگوبرداری از روش‌های فساد در لیگ‌های دیگر (مثل رشوه‌دهی به مقامات فیفا) – ورود شبکه‌های بین‌المللی شرط‌بندی غیرقانونی به بازار ایران – مشکل در تطبیق با استانداردهای شفافیت مالی فیفا و ای اف سی</p>	<p>تأثیرپذیری از فساد جهانی ورزش Influenced by global sports corruption</p>	
<p>صدیقی و همکاران (۲۰۲۴)، درویشی و همکاران (۲۰۲۱)، شچوکین و همکاران (۲۰۲۳)</p>	<p>– محدودیت در تعامل حرفه‌ای با نهادهای جهانی به دلایل سیاسی – نبود نظارت به رعایت استانداردهای حرفه‌ای بین‌المللی – بایگانی پرونده‌های مالی بدون دسترسی حساب‌برسان خارجی</p>	<p>انزوا و فقدان نظارت بین‌المللی مؤثر Isolation and lack of effective international oversight</p>	<p>عوامل بین‌المللی و جهانی‌سازی International factors and globalization</p>
<p>افروزه و شفیعی (۲۰۱۸)، گلدیبیو و همکاران (۲۰۲۱)</p>	<p>– تقلید کورکورانه از الگوهای مصرفی و مالی غیربومی بدون بستر نظارتی – ورود دلالان و مشاوران بین‌المللی با اهداف سودجویانه – تأثیر فضای رقابت ناسالم جهانی بر تشدید فساد داخلی</p>	<p>انتقال فرهنگ‌های ورزشی ناسالم Transmission of unhealthy sports cultures</p>	

در نهایت، با تلفیق و ساختاربندی یافته‌های پژوهش، الگوی جامعی برای ساز و کارهای فساد در ورزش فوتبال طراحی شد. الگوی مفهومی نهایی پژوهش ماهیت چرخه‌ای و بازتولیدشونده فساد در فوتبال ایران را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، ضعف ساختاری و حاکمیتی نقطه آغازین چرخه است. این ضعف، بستر را برای شکل‌گیری و تثبیت شبکه‌های غیررسمی و رابطه‌محور فراهم می‌کند. شبکه‌های غیررسمی با سوءاستفاده از موقعیت خود، اقتصاد غیرشفاف و رانتی را تغذیه و بازتولید می‌کنند. اقتصاد رانتی بدون نظارت مؤثر، مستقیماً ناکارآمدی نظام حقوقی و قضایی را تشدید می‌سازد؛ چراکه منابع مالی بدون شفافیت، فرصت‌های فساد را افزایش داده و خلأ قانونی را عمیق‌تر می‌کند. این ناکارآمدی قضایی، به نوبه خود منجر به عادی‌سازی فساد و شکل‌گیری فرهنگ فسادپذیر می‌شود. در نهایت، این فرهنگ فسادپذیر همراه با انزوای نهادی، عوامل بین‌المللی و جهانی‌سازی (تأثیرپذیری از فساد جهانی، انزوای سیاسی، انتقال فرهنگ‌های ناسالم) را تشدید کرده و حلقه بازخورد مثبت را تکمیل

می‌کند: اثرهای بین‌المللی، فقدان نظارت فرامرزی را به همراه دارد که این خود ضعف ساختاری و حاکمیتی را مجدداً تقویت می‌نماید. به عبارت دیگر، مدل دایره‌ای پیشنهادی نشان می‌دهد که هر مؤلفه، مؤلفه بعدی را تولید و تشدید می‌کند و در نهایت چرخه به نقطه آغازین بازمی‌گردد. این فرایند، ماهیت چرخه معیوب فساد در فوتبال ایران را به تصویر می‌کشد.

شکل ۲. الگوی سازوکارهای فساد در فوتبال ایران
Figure 2. Pattern of corruption mechanisms in Iranian football

بحث

بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان استدلال نمود که فساد در فوتبال ایران به مثابه یک پدیده‌ی نهادینه‌شده و نظام‌مند عمل می‌کند؛ پدیده‌ای که در چارچوب نظریه میدان بوردیو قابل تفسیر است: فوتبال به عنوان یک میدان نسبتاً خودمختار، قاعداً باید بر اساس سرمایه تخصصی (مهارت، تاکتیک، شایستگی) عمل کند، اما در ایران این میدان خودمختاری خود را از دست داده و به میدان سیاسی الحاق شده است. نتیجه آنکه ساختارهای معیوب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، کنش‌های فسادآمیز را تولید، بازتولید و توجیه می‌کنند. این سیستم در هسته‌ی خود از یک حکمرانی پاتریمونیال (به مفهوم وبر) رنج می‌برد؛ الگویی که در آن نهادهای عمومی به مثابه قلمرو شخصی گروه‌های مسلط اداره می‌شوند. تضعیف نهادهای مستقل نظارتی و شفافیت، بستر اولیه‌ی شکل‌گیری فساد را فراهم ساخته است. در سطح اقتصادی، یک نظام رانتی و غیرشفاف حاکم است که بر اساس نظریه اقتصاد سیاسی رانت، وابستگی به منابع دولتی و فقدان درآمدزایی حرفه‌ای، انگیزه و امکان فساد مالی را به شدت تقویت کرده است. تعامل این دو سطح کلان (سیاسی و

¹ Bourdieu's Field Theory
² Patrimonial governance

اقتصادی) منجر به شکل‌گیری وضعیتی می‌شود که رابرت مرتون از آن با عنوان آنومی نهادی یاد می‌کند: شکاف میان اهداف فرهنگی (موفقیت، ثروت، قهرمانی) و وسایل نهادی‌شده برای رسیدن به آن (شفافیت، شایستگی، قانون) چنان عمیق است که کنشگران ناگزیر به سمت نوآوری انحرافی (استفاده از وسایل نامشروع برای رسیدن به اهداف مشروع) سوق می‌یابند. این فرایند، یک فرهنگ فرسوده و فسادپذیر را در لایه‌ی میانی تثبیت می‌کند؛ فرهنگی که در آن ارزش‌هایی چون شایسته‌سالاری، عقلانیت و اخلاق حرفه‌ای به حاشیه رانده شده و در عوض، روابط شخصی، رانت‌جویی و عادی‌سازی فساد به هنجار مسلط تبدیل گشته است. از منظر نظریه ساختاریابی گیدنز، این هنجارهای ناسالم از طریق کنش‌های روزمره بازیگران (مدیر، داور، بازیکن، دلال) بازتولید می‌شوند و ظهور و تداوم شبکه‌های غیررسمی قدرت را تسهیل می‌کنند؛ شبکه‌هایی که امور را در حلقه‌هایی بسته و مبتنی بر وفاداری شخصی کنترل می‌کنند. تمامی این سطوح درونی، توسط یک چارچوب حقوقی ضعیف و غیربازدارنده محاصره شده‌اند که نه تنها قادر به مهار فساد نیست، بلکه با ایجاد مصونیت برای قدرتمندان (مصونیت طبقاتی وبری)، به مشروعیت‌زدایی از قانون و تقویت بی‌اعتمادی دامن می‌زند. در بعد بیرونی نیز، تعاملات بین‌المللی چه در قالب یادگیری اجتماعی فرامرزی فساد (تقلید از الگوهای ناسالم جهانی) و چه در شکل اتروا و فقدان نظارت بین‌المللی مؤثر، به تشدید و تداوم این چرخه‌ی معیوب کمک می‌کند. از این منظر، فساد ورزشی نه مجموعه‌ای از کنش‌های منفرد و مجرمانه، بلکه نتیجه‌ی منطقی عملکرد یک سیستم اجتماعی-اقتصادی ناسالم است که در آن، روابط قدرت، توزیع منابع و الگوهای فرهنگی به گونه‌ای سازمان یافته‌اند که رفتارهای فسادآمیز را اجتناب‌ناپذیر و حتی گاهی عقلایی جلوه می‌دهند. بنابراین، راه‌حل مؤثر نه در برخوردهای انفرادی و صوری، که در بازسازی نهادی (گذار از پاتریمونالیسم به بوروکراسی عقلانی)، تغییر الگوی توزیع قدرت و منابع (استقلال میدان فوتبال از میدان سیاسی) و اصلاح فرهنگ سازمانی در تمام سطوح این زیست‌بوم اجتماعی نهفته است. در این راستا با اتکا به یافته‌های پژوهش‌های پیشین و با استفاده از روش فراترکیب، ۲۹ منبع پژوهشی منتخب و مرتبط با فساد در فوتبال، شناسایی، مطالعه و تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که می‌توان سازوکارهای فساد در ورزش فوتبال را در ۲۱ مضمون فرعی و ۶ مضمون اصلی طبقه‌بندی نمود.

بر اساس یافته‌ها وضعیت نهادینه‌شده فساد در فوتبال ایران، در سطح ساختاری و حاکمیتی به روشنی قابل مشاهده است. از منظر نظریه میدان بوردیو، فوتبال در ایران خودمختاری خود را از دست داده و به میدان سیاسی الحاق شده است؛ اما این الحاق چگونه ممکن می‌شود؟ پاسخ را در مفهوم پاتریمونالیسم وبری می‌توان یافت. تمرکز شدید تصمیم‌گیری در نهادهایی مانند فدراسیون و وزارت ورزش، نشان‌دهنده تداوم الگوی پاتریمونالیسم است که در آن نهادهای عمومی به قلمرو شخصی گروه‌های خاص تبدیل می‌شوند (ناصری و همکاران، ۲۰۲۴؛ نجفی و همکاران، ۲۰۲۰). در این الگو، مواهب عمومی بر اساس روابط شخصی و وفاداری توزیع می‌شود، نه قواعد عینی و شفاف (درویشی و همکاران، ۲۰۲۱؛ منصوری و همکاران، ۲۰۲۲). نتیجه آنکه انتصاب مدیران غیرمتخصص بر اساس وفاداری سیاسی به جای شایستگی حرفه‌ای، منطق عقلانی لازم برای اداره یک سیستم پیچیده مدرن مانند فوتبال حرفه‌ای را تخریب می‌کند (سواری و همکاران، ۲۰۲۵؛ آیت‌اللهی و همکاران، ۲۰۲۵). در چنین شرایطی، فوتبال از یک میدان خودمختار با قواعد تخصصی به میدانی وابسته و ابزاری تبدیل می‌شود که دو کارکرد اصلی بستری برای شبکه‌سازی قدرت و توزیع رانت در میان گروه‌های وفادار، و ابزاری تبلیغاتی برای نمایش مشروعیت صوری رو دارد (درویشی و همکاران، ۲۰۲۱؛ منصوری و همکاران، ۲۰۲۲؛ میرلوحی و اسدی، ۲۰۲۲). اما بازتولید این ساختار فاسد بر اساس نظریه ساختاریابی گیدنز، نظارت صوری بر قراردادهای و عدم پیگیری تخلفات، یک «قرارداد نانوشته» میان بازیگران اصلی را نشان می‌دهد. این قرارداد

¹ Patrimonialismus

نابوشته، از طریق کنش‌های روزمره آن‌ها بازتولید می‌شود: هر گروه در ازای سکوت بر خطاهای دیگران، از مصونیت برای تخلفات خود برخوردار می‌شود (ناصری و همکاران، ۲۰۲۳؛ محمودی و همکاران، ۲۰۱۸). فقدان شفافیت و سازوکارهای پاسخگویی نیز نه یک اشتباه مدیریتی، بلکه استراتژی آگاهانه برای حفظ این سیستم بسته است (ناصری و همکاران، ۲۰۲۴؛ کرمبیا و لوی، ۲۰۲۳). پیامد این فرایند، فرسایش سرمایه اجتماعی فوتبال و تهی شدن آن از کارکردهای مثبت خود است (قربانی و همکاران، ۲۰۱۹؛ کاسم، ۲۰۲۴). از این منظر، بحران فوتبال تنها یک بحران ورزشی نیست، بلکه نهادی از بن‌بست نهادی گسترده‌تری است که در آن منطق سیاست بر منطق تخصص و منافع عمومی غلبه کرده است (میرلوحی و اسدی، ۲۰۲۲). بنابراین، حل این معضل، نه با تغییر افراد، که تنها با تحول نهادی عمیق و بازتعریف رابطه دولت، نهادهای عمومی و جامعه امکان‌پذیر خواهد بود (سواری و همکاران، ۲۰۲۵؛ آیت‌اللهی و همکاران، ۲۰۲۵؛ شچوکین و همکاران، ۲۰۲۳).

اقتصاد غیرشفاف و رانتی در فوتبال ایران، از منظر نظریه آنومی مرتون^۱ نشان‌دهنده شکاف عمیق میان اهداف فرهنگی (موفقیت، ثروت، شهرت) و وسایل نهادی شده مشروع (تولید، شایستگی، شفافیت) است. این شکاف، کنشگران را به سمت نوآوری انحرافی یعنی دستیابی به اهداف از طریق شبکه‌های دلالی، واسطه‌گری و رانت‌جویی سوق می‌دهد. این یافته با نتایج ذکی و نصیری (۲۰۲۲) همخوانی دارد که عوامل اقتصادی را تأثیرگذارترین مؤلفه بر فساد نشان داده‌اند. درویشی و همکاران (۲۰۲۱) نیز گردش پول زود و بدون برنامه را از مهم‌ترین عوامل فساد معرفی کرده‌اند. این پدیده، در واقع آینه‌ای از اقتصاد سیاسی رانتی در سطح کلان جامعه است؛ اقتصادی که در آن ثروت و فرصت‌ها نه از طریق تولید و شایستگی، بلکه از طریق دسترسی به مراکز قدرت توزیع می‌شود (نجفی و همکاران، ۲۰۲۰؛ شفیع‌ی و افروزه، ۲۰۱۸). وابستگی به منابع دولتی و تخصیص بودجه بدون شفافیت، ورزش را به حوزه‌ای برای گسترش منطق رانت‌جویی و پول‌شویی تبدیل کرده است. ناصری و همکاران (۲۰۲۳) تأکید کرده‌اند که اگر سازمان‌های ورزشی بتوانند شفافیت و پاسخگویی را نشان دهند، احتمال فساد کاهش می‌یابد، اما فقدان این مؤلفه‌ها، همان «اختلال ساختاری» است که منصوری و همکاران (۲۰۲۲) از آن یاد کرده‌اند. شبکه‌های دلالی و واسطه‌گری قدرتمند، نشانگر شکل‌گیری یک شبه‌بازار غیررسمی هستند که در آن اطلاعات محرمانه و روابط شخصی به کالا تبدیل می‌شوند (محمودی و همکاران، ۲۰۱۸). قراردادهای غیرواقعی و فساد مالی نیز، فراتر از جرم فردی، بیانگر عادی‌سازی انحراف در یک خرده‌فرهنگ سازمانی است. مهم‌تر از همه، تعارض منافع ساختاری، از منظر پاتریمونیالیسم وبری^۲ باعث قوام یک الیگارش‌مدیریتی می‌شود که پاسخگویی و حکمرانی خوب را ناممکن می‌سازد (سواری و همکاران، ۲۰۲۵؛ کاسم، ۲۰۲۴). در نهایت، این سیستم نه تنها فوتبال را از درون می‌پوساند، بلکه ارزش‌های مبتنی بر رانت و بی‌اعتمادی را در سطح جامعه ترویج و نهادینه می‌کند.

همچنین فرهنگ فسادپذیر و هنجارهای ناسالم در فوتبال ایران، از منظر نظریه آنومی مرتون، حاصل وضعیتی است که در آن قوانین ناقص، مجازات‌های سبک و تعریف مه‌آلود از فساد ورزشی، مرزهای رفتار مجاز و غیرمجاز را مخدوش ساخته و نوعی بی‌هنجاری نهادی ایجاد کرده است. در این فضا، هزینه نقض قواعد رسمی به شدت پایین است و همین خلأ قانونی، زمینه‌ساز ظهور و تثبیت قواعد غیررسمی و روابط قدرت موازی می‌شود. ناصری و همکاران (۲۰۲۳) تأکید کرده‌اند که برقراری نظام پایش و متناسب‌سازی جرم و مجازات می‌تواند تحمل فساد را کاهش دهد، اما در وضعیت موجود، شاهد عادی‌سازی فساد و روابط‌محوری هستیم. از منظر نظریه میدان بوردیو، این پدیده به وضوح نشان می‌دهد که چگونه میدان سیاسی بر میدان ورزش تسلط یافته است. مجازات نه بر اساس جرم، بلکه بر اساس سرمایه ارتباطی و

¹ Anomie Merton

² Weberian Patrimonialism

³ managerial oligarchy

موقعیت اجتماعی فرد خاطی تعیین می‌شود؛ یعنی کسانی که سرمایه سیاسی یا شبکه قدرتمندتری دارند، از مصونیت بیشتری برخوردارند. این وضعیت، بی‌اعتمادی عمومی به نهادهای رسمی را دامن می‌زند، زیرا باشگاه‌ها، بازیکنان، خبرنگاران و هواداران مشاهده می‌کنند که عدالت به صورت گزینشی اجرا می‌شود. منصوری و همکاران (۲۰۲۲) «اجبار و پرورش نیروهای فاسد» را از عوامل مؤثر بر فساد معرفی کرده‌اند که با منطبق بر خورد گزینشی مبتنی بر روابط کاملاً همخوانی دارد. نقش دوگانه رسانه‌ها (گاهی افشاگر، گاهی همدست با شبکه‌های قدرت)، خرافه‌گرایی و رویه‌های غیرعقلانی، و ضعف آموزش اخلاق حرفه‌ای، همگی این فرهنگ بیمار را بازتولید می‌کنند. در نهایت، فقدان نهادهای قضایی مستقل ورزشی و وابستگی آن به ساختارهای دولتی، نمود عینی همان ادغام میدان ورزش در میدان سیاسی است که بورديو از آن سخن می‌گوید. این ادغام، امکان نظارت مستقل و شکایت‌پذیری عادلانه را از بین برده و مانع شکل‌گیری نظام قضایی درونی خودتنظیم‌گر می‌شود. نظام حقوقی ناکارآمد، نه تنها ناتوان در مهار فساد است، بلکه با مشروعیت‌بخشی ضمنی به روابط قدرت و برخورد‌های گزینشی، خود به عاملی برای بازتولید فرهنگ فسادپذیر و تضعیف سرمایه اجتماعی تبدیل شده است. منصوری و همکاران (۲۰۲۲) کنترل دولتی بر فوتبال را تأثیرگذارترین عامل فساد نشان داده‌اند و صدیقی و همکاران (۲۰۲۴) بهبود آگاهی حقوقی ذی‌نفعان و بازنگری در ساختار حقوقی راهگشا می‌دانند. آیت‌اللهی و همکاران (۲۰۲۵) نیز بر چارچوب قانونی و خلأهای قانونی به‌عنوان حوزه‌های کلیدی فساد تأکید کرده‌اند. تا زمانی که استقلال ساختاری و حکمیت قانون جایگزین وابستگی سیاسی و حاکمیت رابطه نشود، این چرخه معیوب ادامه خواهد یافت.

علاوه بر این ناکارآمدی نظام حقوقی و قضایی در فوتبال ایران، از منظر نظریه میدان بورديو، تجلی تسلط میدان قدرت بر میدان حقوقی است. قوانین ناقص و غیربازدارنده (شکاف‌های قانونی، مجازات‌های سبک، فقدان تعریف شفاف از فساد) به‌مثابه هنجارهای ضعیف‌شده عمل می‌کنند که مرز بین مشروع و نامشروع را مخدوش ساخته و از منظر نظریه آنومی مرتون، فضای بی‌هنجاری نهادی را در عرصه ورزش تقویت می‌نمایند. این یافته با نتایج شفیع‌ی و افروزه (۲۰۱۸) و محمودی و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد که «عدم بازدارندگی قانونی» و «خلأهای قانونی» را از عوامل مؤثر بر فساد معرفی کرده‌اند. ناصری و همکاران (۲۰۲۳) نیز بر ضرورت «تناسب‌سازی نظام جرم و مجازات» صحه گذاشته‌اند. ضعف در پیگیری و رسیدگی قضایی (طولانی شدن فرآیندها، فشارهای سیاسی، عدم برخورد یکسان) از منظر بورديو، بازتاب‌دهنده این واقعیت است که کنشگران قدرتمند با سرمایه سیاسی و ارتباطی بالا می‌توانند فرآیندهای قضایی را مختل یا جهت‌دهی کنند. این پدیده، شکاف طبقاتی در دسترسی به عدالت را عمیق‌تر می‌بخشد و بی‌اعتمادی عمومی به نهادهای رسمی را دامن می‌زند. درویشی و همکاران (۲۰۲۱) نبود عزم جمعی برای مبارزه با فساد و سوءمدیریت در برخورد با فساد را از مهم‌ترین عوامل بروز فساد برشمرده‌اند و منصوری و همکاران (۲۰۲۲) نظارت‌های ناقص را ناشی از ضعف ساختار حقوقی دانسته‌اند. صدیقی و همکاران (۲۰۲۴) نیز بر بازنگری در ساختار حقوقی ورزش تأکید کرده‌اند. برانجام، فقدان نهادهای قضایی مستقل ورزشی، بیانگر ادغام نهادهای ورزشی در بوروکراسی حکومتی است که استقلال ذاتی قضاوت را از بین برده و نظارت مردمی را محدود می‌سازد. میرلوحی و اسدی (۲۰۲۲) فقدان نهادهای مستقل نظارتی را مانعی جدی ارزیابی کرده‌اند و سواری و همکاران (۲۰۲۵) استقرار نهادهای نظارتی را رکن اصلی کنترل فساد می‌دانند. کرمبیا و لوی (۲۰۲۳) نیز بر بهبود معیارهای حاکمیت و پاسخگویی تأکید دارند. در چنین شرایطی، نظام ورزش به جای میدان اخلاق شهروندی، به صحنه‌ای از فساد ساختاری تبدیل می‌شود که در آن قدرت‌های فراقانونی هنجارها را تعیین می‌کنند و پاسخگویی در شبکه‌های غیررسمی و بسته صورت می‌گیرد. این ناکارآمدی سه‌گانه، ورزش را از کارکردهای مثبت اجتماعی (همبستگی، عدالت، شفافیت) تهی کرده و آن را به آینه‌ای از کژکارکردهای کلان نظام اجتماعی بدل می‌نماید.

در انتها شبکه‌های غیررسمی و رابطه‌محور در فوتبال ایران، از منظر پاتریمونیالیسم وبری، تجلی مستقیم تقابل با اصول بوروکراسی عقلانی و شایسته‌سالاری هستند. شکل‌گیری گروه‌های ذی‌نفوذ و حلقه‌های مدیریتی بسته، که در آنها تخصیص منابع بر مبنای وفاداری و تبادل امتیازات صورت می‌گیرد، حاکی از آن است که ساختار رسمی نهاد ورزش تحت تأثیر شبکه‌ای انحصاری و رابطه‌محور قرار گرفته است. از منظر نظریه سرمایه اجتماعی بورديو، آنچه در اینجا شکل می‌گیرد نه سرمایه اجتماعی باز و مبتنی بر اعتماد عمومی، بلکه سرمایه اجتماعی بسته و خاص‌گرایانه است. در این شبکه‌ها، اعتماد عمدتاً درون‌گروهی است و منابع عمومی به کالاهایی برای مبادلات درونی تبدیل می‌شوند (نجفی و همکاران، ۲۰۲۰؛ منصوری و همکاران، ۲۰۲۲). پیامد این وضعیت، تضعیف اعتماد عمومی و تبدیل ورزش از نماد عدالت و تلاش به صحنه‌ای برای نمایش نابرابری‌های ساختاری است. پدیده‌هایی مانند فساد در سیستم داوری و تباری (که شفيعی و افروزه، ۲۰۱۸ بالاترین رتبه را به آن اختصاص داده‌اند) و نیز فساد در نقل‌وانتقال و مربی‌گری، بیانگر کالایی شدن روابط انسانی و تضعیف سرمایه انسانی است (درویشی و همکاران، ۲۰۲۱؛ پورنومو و همکاران، ۲۰۲۳). در چنین فضایی، ورزشکاران و مربیان بیش از آنکه بر اساس شایستگی ارزیابی شوند، به ابزارهایی برای مبادلات شبکه‌ای بدل می‌شوند. این شبکه‌های غیررسمی با ایجاد حوزه‌ای فراقانونی و انحصاری، نه تنها عدالت را مختل می‌کنند، بلکه با تضعیف اعتماد و شفافیت، به فرسایش سرمایه اجتماعی دامن می‌زنند (سواری و همکاران، ۲۰۲۵؛ ناصری و همکاران، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، عوامل بین‌المللی و جهانی‌سازی نیز به عنوان بستری ساختاری عمل می‌کنند که این فساد را تسهیل و تشدید می‌نماید. جهانی‌سازی ورزش، از منظر نظریه یادگیری اجتماعی فرامرزی، موجب انتقال و آموزش روش‌های پیچیده فساد (مانند رشوه‌دهی در فیفا یا سناریوسازی نتایج توسط سندیکاها (قمار) به کنشگران داخلی می‌شود (کاسم، ۲۰۲۴؛ پورنومو و همکاران، ۲۰۲۳؛ رسولی‌نژاد و ترخان، ۲۰۲۵). در این فرایند، فساد به یک دانش فنی تبدیل می‌شود که از مجرای شبکه‌های جهانی منتقل می‌شود. در مقابل، انزوای نهادی ناشی از محدودیت‌های سیاسی ایران، سازوکاری متناقض ایجاد می‌کند: از یک سو، نظام ورزشی را از نظارت‌های مؤثر بین‌المللی مصون می‌دارد و فضایی برای پنهان‌کاری فراهم می‌آورد (منصوری و همکاران، ۲۰۲۲)، و از سوی دیگر، فقدان مشروعیت بین‌المللی کنشگران داخلی را به تقلید کورکورانه از الگوهای ناسالم جهانی سوق می‌دهد، بدون آنکه بستر نظارتی لازم وجود داشته باشد (ابوالهی و همکاران، ۲۰۲۵). این پدیده را می‌توان نوعی امپریالیسم فرهنگی فاسد نامید که در آن فرم‌های نوین فساد بدون تطبیق با الزامات بومی وارد می‌شوند (قربانی و همکاران، ۲۰۱۹). در نتیجه، جهانی‌سازی در ورزش، به دلیل فقدان حکمرانی جهانی شفاف (میرلوحی و اسدی، ۲۰۲۲) و شرایط خاص سیاسی-نهادی ایران (ذکی و نصیری، ۲۰۲۲) به عاملی برای بین‌المللی‌شدن آسیب‌های محلی و بومی‌سازی آسیب‌های جهانی تبدیل شده است. این تعامل پیچیده، فساد در فوتبال ایران را به پدیده‌ای چندسطحی (محلی، ملی، جهانی) مبدل ساخته که تنها با درکی ساختاری و توجه همزمان به ابعاد درونی و بیرونی قابل تحلیل است (منصوری و همکاران، ۲۰۲۲؛ افروزه و شفيعی، ۲۰۱۹). از این رو، همان‌طور که میرلوحی و اسدی (۲۰۲۲) تأکید کرده‌اند، با توجه به حساسیت فدراسیون فوتبال و علاقه اقشار مختلف جامعه به آن، مبارزه با فساد باید به طور جدی پیگیری شود و شچوکین و همکاران (۲۰۲۳) نیز هشدار می‌دهند که مسئولیت‌گیری صرف، بدون اصلاح ساختارهای حکمرانی، اثربخشی کافی ندارد.

به طور کلی، چرایی شکل‌گیری و تداوم چرخه فساد در فوتبال ایران ریشه در تعامل دیالکتیکی سه ساختار کلان، اقتصاد رانتی مبتنی بر منابع دولتی، الگوی حکمرانی پاتریمونیال و وضعیت آنومیک ناشی از شکاف میان اهداف فرهنگی و وسایل نهادی‌شده دارد. نقطه عزیمت این چرخه، تسلط میدان سیاسی بر میدان ورزش است؛ بدین معنا که فوتبال به دلیل ظرفیت‌های نمادین و مشروعیت‌بخش خود، به ابزاری برای بازتولید قدرت سیاسی تبدیل می‌شود، اما این الحاق به قیمت از دست دادن استقلال نهادی و قواعد درونی میدان ورزش تمام می‌شود. اقتصاد رانتی فاقد

سازوکارهای نظارتی مؤثر، بستر مادی لازم برای شکل‌گیری و تداوم شبکه‌های غیررسمی قدرت را فراهم می‌آورد و این شبکه‌ها به نوبه خود با بهره‌گیری از سرمایه سیاسی و ارتباطی خود، نهادهای نظارتی را تضعیف و نظام حقوقی را به حاشیه می‌رانند. در چنین فضایی، ضعف قانون و فقدان بازدارندگی، فرصت‌های انحرافی را گسترش داده و شکاف میان آرمان‌های فرهنگی (موفقیت، شهرت، قهرمانی) و وسایل مشروع (شفافیت، شایسته‌سالاری، حاکمیت قانون) را چنان عمیق می‌سازد که کنش فسادآمیز در قالب «نواوری انحرافی» ظاهر شده و به عنوان رفتاری عقلایی و حتی اجتناب‌ناپذیر عادی می‌شود. این فرایند از طریق مکانیسم‌های یادگیری اجتماعی و جامعه‌پذیری سازمانی به نسل‌های جدید کنشگران منتقل شده و بازتولید می‌شود. جهانی‌سازی نیز این چرخه را از دو جهت تشدید می‌کند: از یک سو با تسهیل انتقال الگوهای ناسالم فراملی (مانند سناریوسازی نتایج توسط سندیکاها یا قمار) و از سوی دیگر با ایجاد انزوای نهادی ناشی از محدودیت‌های سیاسی ایران که نظارت‌های مؤثر فرامرزی را مسدود می‌سازد. بر این اساس، چرایی ناکارآمدی راه‌حل‌های مقطعی (از قبیل تغییرات مدیریتی، جریمه‌های نمادین یا مداخلات اخلاقی غیرنظام‌مند) از منظر این پژوهش به وضوح قابل تبیین است. این قبیل مداخلات صرفاً به نشانه‌های بیماری می‌پردازند و ساختارهای مولد آن را نادیده می‌گیرند. تا زمانی که سه رکن اساسی این سیستم (اقتصاد رانتی، حکمرانی پاتریمونیال و فرهنگ آنومی) پابرجا باشند، هرگونه اقدام اصلاحی جزئی یا مقطعی یا محکوم به شکست خواهد بود و یا توسط شبکه‌های قدرت مسلط جذب و خنثی می‌شود. بنابراین، پژوهش حاضر استدلال می‌کند که تنها بازسازی نهادی در سه سطح می‌تواند این چرخه معیوب را از بین ببرد: نخست، استقلال میدان ورزش از میدان سیاسی از طریق استقرار نهادهای مستقل نظارتی و پایان انتصابات مبتنی بر وفاداری؛ دوم، گذار از اقتصاد رانتی به اقتصاد حرفه‌ای مبتنی بر شفافیت مالی، حسابرسی مستقل و درآمدزایی باشگاهی؛ و سوم، بازسازی فرهنگی از طریق نهادینه‌سازی پاسخگویی، حذف مصونیت قضایی برای قدرتمندان و تقویت سازوکارهای افشاجویی. در غیاب این تحول سه‌گانه، فوتبال ایران همچنان به مثابه آینه‌ای تمام‌نما از بحران حکمرانی در سطح کلان جامعه عمل خواهد کرد و سرمایه اجتماعی خود را به طور پیوسته فرسایش خواهد داد. علاوه بر این می‌توان گفت که ایجاد یک سامانه شفاف و الزام‌آور انتشار تمام قراردادهای صورت‌های مالی و تصمیمات فدراسیون و باشگاه‌ها به عنوان اولین قدم اصلاحی ضروری است. در گام بعد، تأسیس نهاد مستقلی برای نظارت و رسیدگی به تخلفات ورزشی با حضور نمایندگان قوه قضائیه، جامعه مدنی و رسانه‌ها می‌تواند از تمرکز قدرت و بی‌پاسخ‌ماندن تخلفات پیشگیری کند. همچنین، اجرای نظام شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران و حذف تدریجی یارانه‌های دولتی به نفع درآمدزایی حرفه‌ای از طریق جذب سرمایه‌گذاری شفاف می‌تواند پایه‌های اقتصاد رانتی را متزلزل نماید. سرانجام، طراحی و اجرای برنامه‌های آموزش اخلاق حرفه‌ای و حقوق ورزشی برای تمامی ذینفعان از سطح نوجوانان تا مدیران ارشد به تغییر فرهنگ درازمدت کمک خواهد کرد.

نتیجه‌گیری کلی و پیام مقاله

به طور کلی می‌توان گفت فساد در فوتبال ایران، صرفاً یک معضل ورزشی یا مجموعه‌ای از تخلفات فردی نیست، بلکه نشانه بارز یک بحران نهادی و حکمرانی است که ریشه در ساختارهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه دارد. این پدیده در چارچوب یک سیستم خودتکرار شونده عمل می‌کند که در آن ضعف ساختاری حکمرانی (شامل نفوذ سیاسی، فقدان شفافیت و نظارت ناکارآمد)، با اقتصاد رانتی و وابسته به منابع دولتی و فرهنگ سازمانی رابطه‌محور و فسادپذیر درهم می‌آمیزد. این عوامل، به همراه قوانین ضعیف و غیربازدارنده و شبکه‌های غیررسمی قدرتمند، چرخه‌ای معیوب ایجاد کرده‌اند که در آن فساد نه یک استثنا، بلکه امری عادی شده و حتی عقلانی در فضای ورزش قلمداد می‌شود. در چنین سیستمی، فوتبال از کارکردهای اصلی خود تهی گشته و به ابزاری برای توزیع رانت، نمایش مشروعیت و تحکیم روابط قدرت تبدیل شده است. بنابراین، رویکردهای صوری و انفرادی در مبارزه با فساد محکوم به شکست هستند و تنها یک تحول نهادی عمیق مشتمل بر استقلال واقعی نهادهای ورزشی، شفاف‌سازی

مالی، تقویت مکانیسم‌های پاسخگویی، اصلاح فرهنگ سازمانی و تعامل سازنده با نهادهای نظارتی بین‌المللی می‌تواند این چرخه معیوب را بشکند و فوتبال را به مسیر حرفه‌ای، عادلانه و توسعه‌محور بازگرداند.

محدودیت‌ها

با توجه به یافته‌های این پژوهش، محدودیت اصلی پژوهش حاضر عدم دسترسی به اطلاعات و اسناد محرمانه و غیرعمومی مرتبط با تصمیم‌گیری‌های کلان، قراردادهای مالی و پرونده‌های قضایی است که می‌توانست تحلیل را عینی‌تر و مستندتر سازد. همچنین، تمرکز بر اسناد موجود و عدم مصاحبه با برخی کنشگران اصلی و تصمیم‌گیران می‌تواند ابعاد پنهان شبکه‌های غیررسمی و منطق درونی کنش‌ها را به طور کامل آشکار نکرده باشد.

پیشنهاد برای مطالعات آتی

- طراحی و اعتبارسنجی الگوی بومی سنجش شفافیت و حکمرانی خوب در فوتبال ایران
- تحلیل محتوای انتقادی پرونده‌های مطبوعاتی و رسانه‌ای فساد در فوتبال
- بررسی تطبیقی ادراک هواداران از فساد در فوتبال
- تحلیل اسناد بالادستی و قوانین برای شناسایی «خلأهای حقوقی» زمینه‌ساز فساد

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی

تمامی فعالیت‌های پژوهش با استانداردهای اخلاقی در پژوهش مطابقت داشت.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی مالی

در طول آماده‌سازی این مطالعه فراترکیب، نویسندگان از ابزارهای هوش مصنوعی مولد برای انجام یک جستجوی جامع‌تر و دقیق‌تر در منابع استفاده نمودند. این ابزارها در بهینه‌سازی استراتژی‌های جستجو و شناسایی کلیدواژه‌های مرتبط در پایگاه‌های داده کمک‌کننده بودند. پس از استفاده از این ابزار، نویسندگان تمامی نتایج جستجو و داده‌های استخراج‌شده را مجدداً بررسی و تأیید نموده و مسئولیت کامل محتوای نهایی این انتشار را بر عهده دارند.

منابع مالی

این پژوهش هیچ تأمین مالی داخلی و خارجی دریافت نکرد. تمامی هزینه‌های مرتبط با مطالعه توسط نویسندگان پوشش داده شد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان به طور مساوی در طراحی پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تهیه مقاله مشارکت داشتند.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منفعتی در رابطه با این پژوهش وجود ندارد. هیچ‌گونه روابط مالی یا شخصی بر طراحی یا یافته‌های مطالعه تأثیر نگذاشته است.

تقدیر و تشکر

از کلیه افرادی (استاد راهنما، داوران و ...) که با ارائه نظرات دقیق و ارزشمند خود، زمینه بهتر شدن انجام این پژوهش را فراهم ساختند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

References

- Afrozeh, H., & Shafiei, S. (2019). Investigating the effect of macro factors on corruption in Iranian football through individual and managerial mediators. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*, 15(30), 257–273. [<https://doi.org/10.22080/jsmb.2018.10556.2421>] [In Persian]

- Aliverdina, A., Rahmati, M.M., Kabiri, S., & Shadmanfaat, S.M. (2016). Explaining sports betting among university students in Rasht from the perspective of Akers' social learning theory. *Strategy for Culture*, 35, 115–148. [Link] [In Persian]
- Ayatolahi, A., Keshtidar, M., Shalbf Yazdi, S.V., & Mirzazade, Z. (2025). Developing a management model to eradicate corruption in professional sports. *Research in Sport Management and Marketing*, 6(4), 123–135. [https://doi.org/10.22098/rsmm.2025.17255.1469]
- Darvishi, A., Taheri, A., & Doosti, M. (2021). Factors causing corruption in Iranian football. *Journal of Sport Management and Development*, 10(3), 190–204. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2021.5063] [In Persian]
- Geldibaev, M. K., Dikaev, S.U., Krasnova, K.A., Filatova, N.Y., & Tsvetkov, P.V. (2021). Defining corruption and fraud in professional sport. In *SHS Web of Conferences*, 108(02008). EDP Sciences. [https://doi.org/10.1051/shsconf/202110802008]
- Ghorbani, M.H., Mohammadi, E., & Zareian, H. (2019). Developing a corruption management model in Iranian sports. *New Approaches in Sport Management*, 7(26), 121–138. [Link] [In Persian]
- Honari, H., & Mahmoudi, A. (2019). Explaining the quantitative model of factors causing corruption in the Iranian football industry. *Studies in Organizational Behavior Management in Sports*, 6(2), 145–163. [https://doi.org/10.30473/fmss.2019.47553.1976] [In Persian]
- Kabiri, S., Rahmati, M. M., Share'pour, M., & Shadmanfaat, S. M. (2015). A sociological study of individual involvement in sports betting (A study on students of universities in Rasht). *Iranian Journal of Sociology*, 9(4), 34–60. [Link] [In Persian]
- Kassem, R. (2024). Understanding and mitigating fraud risk in professional football. *Deviant Behavior*, 45(3), 318–347. [https://doi.org/10.1080/01639625.2023.2246095]
- Khodaparast, S., Bakhshalipour, V., & Monfared Fetideh, F. (2021). Investigating the dimensions of corruption and anomalies in championship sports. *Sociology of Lifestyle*, 7(17), 167–184. [https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24237558.1399.5.1.12.8] [In Persian]
- Krambia Kapardis, M., & Levi, M. (2023). Fraud and corruption in football: Lessons from a survey of match-fixing in Cyprus. *Journal of Financial Crime*, 30(4), 891–907. [https://doi.org/10.1108/JFC-06-2022-0139]
- Mahmoudi, A., Honari, H., Younsi, J., & Shahlaee Bagheri, J. (2018). Exploring the underlying and intervening factors of corruption in the Iranian football industry. *Sport Management*, 10(4), 661–685. [https://doi.org/10.22059/sm.2019.228031.1790] [In Persian]
- Mansouri, H., Boroujerdi, S.S., Dickson, G., & Norouzi Seyed Hossini, R. (2022). The corruption formation process in Iranian Football. The corruption formation process in Iranian Football. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 94(1), 1-10. [10.2478/pcssr-2022-0001]
- Masters, A. (2015). Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society*, 34(2), 111–123. [https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2015.04.002]
- Mir Lowhi, S. A., & Asadi, A. (2022). Mechanisms for combating corruption and protecting public rights in the football federation. *Citizenship Law Research*, 7(1), 109–134. [https://doi.org/10.30497/hcr.2024.243638.1062] [In Persian]
- Mir Zamani, S. Z., Shafiee, S., & Brakhas, H. (2025). The effect of technology literacy of the main stakeholders on sports and commercial-financial performance of Iranian football clubs. *New Approaches in Sports Management*, 13(49), 1–35. [https://doi.org/10.22034/ntsmj.2025.2031854.1055] [In Persian]
- Najafi Koloore, M., Goodarzi, M., Farahani, A., & Esmaeili Bidhendi, H. (2019). Factors affecting the occurrence of corruption in sports organizations (A case study of administrative corruption in the

- Football Federation of the Islamic Republic of Iran). *Journal of Sport Management*, 4(14), 109–122. [<https://doi.org/10.22059/jsm.2012.28907>] [In Persian]
- Najafi, M., Hami, M., Shojaei, V., & Bagherian Farahabadi, M. (2020). Identifying and analyzing factors affecting financial corruption in the Iranian sports industry (A qualitative approach). *Applied Research in Sport Management*, 9(1), 119–134. [<https://doi.org/10.30473/arsm.2020.7138>] [In Persian]
- Naseri, H., Yousefi, B., & Khazaei, A.A. (2023). Normalization of corruption and its effective components in sports. *Strategy for Culture*, 16(63), 121–153. [<https://doi.org/10.22034/jsfc.2023.345507.2412>] [In Persian]
- Naseri, H., Yousefi, B., & Khazaei, A.A. (2024). The corruption ecosystem in sports: Identifying and evaluating components affecting managerial corruption using fuzzy DANP. *Physiology and Management Research in Sports*, 16(3), 183–203. [Link] [In Persian]
- Purnomo, V.D., Prianto, E., & Hazzar, N.M. (2023). Criminal law perspectives on bribery cases of football scoring. *Journal of Social, Political, and Cultural Studies (SOSPOLBUD)*, 2(1). [<https://doi.org/10.55927/sospolbud.v2i1.2868>]
- Rasoolinejad, S.P., & Tarkhan, A. (2025). Betting in football; a qualitative study (Case study: The events of the last two weeks of the 2021-2022 Iranian second division football league). *Journal of Sport Management*, 17(2), 171–189. [<https://doi.org/10.22059/jsm.2024.377341.3314>] [In Persian]
- Savari, M.A., Farzan, F., Ehsani, M., & Yoon, Y.J. (2026). Identification of the Determinants Influencing the Emergence and Control of Corruption in Iran's Football Industry. *Journal of Sport Management and Development*, 15(1), 1-24. [doi: 10.22124/JSMD.2025.30320.2975] [In Persian]
- Savari, M.A., Farzan, F., Ehsani, M., & Yoon, Y.J. (2025). Designing a Model of Iranian Football Diplomacy in International Relations with a Transnational Approach. *Sport Management Studies*, 17(89), 91-116. [<https://doi.org/10.22089/smrj.2024.16340.3991>] [In Persian]
- Sedighi, A., Alidoust Qahfarrokhi, E., & Dehghan Qahfarrokhi, A. (2024). Pathology of Iran's sports legal cases in international authorities. *Journal of Sport Management*, 16(3), 64–79. [<https://doi.org/10.22059/jsm.2023.351797.3065>] [In Persian]
- Seifpanahi Shabani, J., Khosromanesh, R., & Brakhas, H. (2022). Designing a model factor affecting on the sport performance and success of football clubs. *New Trends in Sport Management*, 9(35), 161–177. [Link] [In Persian]
- Shafiei, S., & Afrozeh, H. (2018). Identifying and explaining the effective components in the occurrence of corruption in Iranian football. *Journal of Sport Management Studies*, 10(47), 39–66. [Link] [In Persian]
- Shchokin, R., Olinyk, V., Bondarenko, O., Kyslenko, D.P., Kolos, O., & Tymoshenko, Y.P. (2023). Sport management in the context of criminal liability for corruption. *Retos: Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 48, 708–719. [<https://doi.org/10.47197/retos.v48.97715>]
- Yousefi, B., & Naseri, A. (2019). Analysis of corrupt activities in Iranian sports using the TASP model. *Communication Management in Sports Media*, 6(3), 23–38. [<https://doi.org/10.30473/jsm.2019.43210.1293>] [In Persian]
- Zaki, M., & Nasiri, M. (2022). A meta-analysis of studies on factors affecting the occurrence of corruption in Iranian sports organizations. *Journal of Sport Management Studies*, 14(71), 47–84. [<https://doi.org/10.22089/smrj.2021.10392.3384>] [In Persian]
- Zare, A., Heidarinejad, S., & Shirail, R. (2016). The impact of mass media on controlling corruption in football. *Communication Management in Sports Media*, 3(4), 11–24. [<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23455578.1395.3.4.1.1>] [In Persian]